

Šent**RUPERT**

Glasilo krajanov krajevnih skupnosti Šentrupert

• LETO: II. / 2 • julij 2000 • Glasilo izhaja štirikrat letno • Za krajan KS Šentrupert brezplačno •

OBČINA ŠENTRUPERT - ODLOČITEV JE V NAŠIH ROKAH

Že kar nekaj časa potekajo priprave, s katerimi skušamo dokazati, da bi bil razvoj kraja veliko hitrejši, če bi imeli svojo občino. Doslej smo morali to predvsem sami dokazovati. Zato smo bili toliko bolj veseli, ko smo v začetku junija dobili obsežno Gradivo za ustanovitev nove občine Šentrupert, kakor ga je pripravil Inštitut za lokalno samoupravo Maribor. Gradivo nam je še posebej dragoceno tudi zato, ker so nas drugi potrdili o našem pravilnem razmišljanju.

Naj iz obsežnega gradiva posredujemo samo nekaj ugotovitev - tudi zato, da boste bolje seznanjeni in se boste lažje odločili, ko bo prišel pravi čas: (nadaljevanje na naslednji strani)

foto J. Platiše

**Pozdravljeno,
poletje!**

OBČINA ŠENTRUPERT

OSNOVNI PODATKI O NOVI OBČINI ŠENTRUPERT:

Krajevna skupnost Šentrupert leži v dolini reke Mirne (na njenem levem bregu) in predstavlja zaokroženo geografsko, demografsko in gospodarsko celoto. Na območju naselij, ki ležijo v KS Šentrupert, živijo prebivalci, ki jih povezujejo skupni interesi in zavest o skupni pripadnosti krajevni skupnosti. Šentrupert kot središče krajevne skupnosti leži na obrobju začetka Mirnske doline in predstavlja izhodišče za pomembne prometne in gospodarske poti na našem območju. Zlasti povezuje obsežno hribovito naselje, kateremu je Šentrupert edini naravni izhod v dolino. Ta izhod se uporablja še danes, vendar bi ustanovitev občine Šentrupert omogočila hitrejši in učinkovitejši razvoj teh hribovitejših območij. Osnovo gospodarske dejavnosti je v preteklosti predstavljalo kmetijstvo, ki je še danes pomembna dejavnost. V zadnjem obdobju, ko je prišla do izraza privatna spodbuda, so nastala in še nastajajo uspešna privatna podjetja, ki zaposlujejo domačo delovno silo, ki je izgubila mesta v večjih družbenih podjetjih in sedaj svoje znanje in sposobnosti uveljavlja doma. Naravne danosti in zagnanost posameznih krajanov so nam omogočili razviti kmečki turizem, ki pa ima še mnogo neizkoriščenih možnosti (vinske ceste, konjereja, taborništvo, zmajarstvo).

Šentrupert je bil v preteklosti naravno in gospodarsko središče osrednjega dela Mirnske doline. Vlogo pomembnega gospodarskega in upravnega središča z ožjo okolico je Šentrupert obdržal tudi v novejšem zgodovinskem obdobju. V kraju so bile poleg kmetijstva razvite tudi nekatere obrti, trgovina in gostinstvo. Do leta 1892 so tu kopali železovec. Kraj se

ponaša z župno cerkvijo svetega Ruperta, ki je ena najlepših gotskih cerkva v Sloveniji. Zgodovina župnije Šentrupert sega v leto 1393, kraj pa se prvič omenja že 1044. leta.

Predvidena površina nove občine: 42 km²
Število naselij: 25

Število prebivalcev 30. septembra 1999: 2.279.

IZ ORGANIZACIJSKE STRUKTURE NOVE OBČINE - ODLOMEK:

V občinski upravi bi poleg tajnika občine zaposlili največ 3 delavce, in sicer za področje družbenih dejavnosti in splošnih zadev - enega delavca, enega delavca za področje komunale in enega delavca za administrativne zadeve za župana in druge organe občine. Stroški delovanja občinske uprave, občinskega sveta in nadzornega odbora ne bi smeli presegati 15 % proračuna.

V dogovoru z občino Trebnje si bomo zadržali ustanoviteljske pravice na vseh tistih dejavnostih, ki se opravljajo tudi na območju občine, in tistih dejavnostih, ki jih občina mora opravljati po veljavni zakonodaji.

Gospodarske javne službe lahko občina organizira na naslednje načine:

- z ustanovitvijo javnega podjetja ali zavoda, lahko pa je soustanovitelj javnega podjetja ali zavoda,

- s podelitvijo koncesije fizičnim in pravnim osebam,
- z vlaganjem javnega kapitala v osebe zasebnega prava,
- lahko pa občina sama upravlja določeno gospodarsko javno službo v obliki režijskega obrata.

Obvezne gospodarske javne službe občina mora ustanoviti v eni izmed navedenih oblik. Predlagamo, da se z delitveno bilanco z občino Trebnje dogovorimo, da obdržimo v obstoječih organizacijskih oblikah soustanoviteljske pravice (Komunala, zdravstveni dom, knjižnica), ker ne bi bilo racionalno, da se z ustanovitvijo nove občine obstoječe oblike organiziranosti spremenijo.

NALOGE OBČINE:

Osnovno šolstvo

Otroško varstvo

Kultura

Šport

Cestna dejavnost

Komunala

Urejanje in varstvo okolja

Delovanje občinske uprave

Nujne investicije

Socialno skrbstvo

Zdravstvo

Druge naloge, določene s posameznimi predpisi.

NAPOVEDNIK:

DOGAJANJA V KS IN DRUŠTVIH	3
NASVETI	11
V OBJEMU ŠPORTA	14
IZ ZAKLADNICE KULTURNE DEDIŠČINE	16
IZ SKRINJE LJUDSKEGA IZROČILA	19
KULTURNI UTRIP	20
ŠOLSKI UTRIP	24

DOGAJANJA v KS IN DRUŠTVIH

DOGAJANJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI

Poleg navedenih nalog pa lahko občina financira tudi druge naloge, če ima zagotovljena sredstva v proračunu.

Te naloge so zlasti:

- vzpodbuda za razvoj malega gospodarstva
- kmetijske vzpodbude
- vzpodbude za razvoj turizma

Navedene so samo naloge, ki imajo tudi neposredne finančne obveznosti in jih mora občina vključevati v svoj proračun.

UTEMELJENOST USTANOVITVE OBČINE

Območje nove občine izpolnjuje vse pogoje, določene v 13. členu Zakona o lokalni samoupravi in so podani utemeljeni razlogi, da se na tem območju razpiše referendum za ustanovitev občine.

Prebivalci tega območja so povezani s skupnimi interesi in potrebami, ki jih uresničujejo v KS Šentrupert. Z ustanovitvijo občine na tem območju pa bodo zagotovljeni tudi njihovi materialni pogoji za razvoj območja in uresničevanje lokalne samouprave.

Pobudo za ustanovitev občine so obravnavali krajan KS Šentrupert in ugotovili, da so ob izpolnjevanju vseh pogojev zahteve za ustanovitev občine utemeljene, zato jih posredujejo v obravnavo občinskemu svetu občine Trebnje in v Državni zbor Republike Slovenije.

Za konec lahko ponovimo le misel, ki smo jo že večkrat izrekli: **ODLOČITEV JE V NAŠIH ROKAH!**

Povzetek pripravil Jože Zupan

Na 16. seji sveta krajevne skupnosti 29. marca smo obravnavali oskrbo z vodo na Vrh, cestno področje in reševali prošnje.

Oskrbo z vodo na Vrh rešujemo v celoti, rezultati so že vidni, saj okvare sproti odpravljamo. Izgradnja vodovoda Srasle uspešno poteka. Predsednik komunalne komisije je poročal o komisijskih ogledih, opravljenih na Okrogu pri Peterlinu in na Veseli Gori pri Jakiju. Na krajevno skupnost so krajan naslovili prošnje za sofinanciranje pri ureditvi ceste na Malem Cirkniku. Svet krajevne skupnosti je obravnaval problem nekontroliranega odlaganja odpadkov na divja odlagališča. Člani so se strinjali, da sprejmemo Odlok o odlaganju odpadkov in predpišemo tudi ustrezne kazni.

Na 17. seji 12. aprila so člani sveta obravnavali aktivnosti za novo občino Šentrupert, o organiziranju prireditve Lov na lisico in prošnje. Iz Ustavnega sodišča smo dobili zavrženo pobudo za preučitev ustavnosti 2. in 3. člena Zakona o ustanovitvi občin. Člani so se strinjali, da se ponovno vloži pobuda za začetek presoje ustavnosti omenjenih členov. Krajevna skupnost je dobila ponudbo, da bi tekmovalce 4. Orientacijske vožnje starodobnih vozil - Lov na lisico - pot vodila skozi naš kraj, kjer naj bi bila 1. kontrolna točka. Na tem tekmovanju bo sodelovalo 130 tekmovalcev. Pot naj bi jih vodila po cesti Globoko - Vrh - Poštanja - postanek ob kulturnem domu in nadaljevali proti Slovenski vasi. Vsi so se strinjali, da bi bilo to

tekmovanje tudi predstavitev našega kraja, zato so prireditve potrdili. Imenovali so organizacijski odbor, ki je pritegnil vsa društva.

Konec maja bodo asfaltirali naslednje odseke: Globoko, Kamnje - Ravnikar - delno, Zaloka, most čez Bistrico v Dragi in dovoz pri Juliju Jakliču. Z Anico Kuselj smo podpisali enoletno pogodbo za opravljanje vseh zemeljskih del z gradbeno mehanizacijo za našo krajevno skupnost.

Na 18. seji v maju je organizacijski odbor za prireditve Lov na lisico poročal o opravljenem delu in o dogovorih z društvi. V kulturnem domu bo organizirana razstava, na kateri se bodo predstavila posamezna društva. 28. maja bo v farni cerkvi organiziran koncert vokalne skupine FREYA iz Šmarja pri Jelšah. Na Občino Trebnje smo naslovili prošnjo za preusmeritev sredstev, ki so bila odobrena za cesto Kostanjevica (nimamo še vseh soglasij), da bi jih porabili za cesto Globoko (Rožemberk - Hrastno). Na Vrh so imeli v kratkem času zelo hude okvare pri vodovodu; za nekaj gospodinjev smo napeljali nov vod. Predsednik vodovodnega odbora se bo dogovoril s krajan Vrh, da bi delno prispevali za obnovo.

Člani sveta so sprejeli sklep o plakatiranju; obesili bi ga na vse oglaševalne stebre. Sprejeli smo tudi sklep, da krajevna skupnost nobene premičnine, ki jo ima ali jo bo v prihodnje še pridobila, ne more prodati brez razpisanega referenduma.

Irena Ribič

NAVODILA ZA PLAKATIRANJE

Na podlagi 51. člena Statuta KS Šentrupert je svet KS na svoji redni seji 9. maja 2000 sprejel

NAVODILA ZA PLAKATIRANJE V KS ŠENTRUPERT

1. Plakati, transparenti in reklame, ki so nameščeni na oglasnih objektih, morajo biti opremljeni z žigom KS.
2. Reklame, plakati in transparenti se smejo lepiti ali drugače nameščati samo na stalnih in prenosnih reklamnih objektih. Na fasadah, energetske naprave, stebrih, ograjah, drevesih in drugih objektih je prepovedano nameščati reklame in plakate - razen v primeru, če je za nameščanje pridobljeno ustrezno

soglasje lastnika in KS.

3. Plakate, transparente in reklame odstranjuje z oglasnih desk samo pooblaščen upravna oseba, ki upravlja z oglasnimi mesti, v treh dneh po prenehanju razloga, zaradi katerega so bili nameščeni - oziroma takoj, če nimajo žiga KS Šentrupert. Plakate z volilno - propagandnim sporočilom je organizator volilne kampanje dolžan odstraniti v petih dneh po dnevu glasovanja.

4. KS lahko zaračuna odškodnino za povzročeno škodo in plačilo dela za odstranitev nedovoljeno postavljenih plakatov in prepove stranki uporabo oglaševalnih mest na območju KS Šentrupert.

5. Zakupnina se v celoti vnaprej plačuje v pisarni KS Šentrupert.

CENIK OGLAŠEVANJA

I. NAMEŠČANJE PLAKATOV

Velikost v cm	Cena / čas	
	7 dni	12 dni
30 x 40	200,00	250,00
50 x 70	300,00	450,00
70 x 100	500,00	600,00

II. NAMEŠČANJE TRANSPARENTA

Do 10 dni	9.000,00 sit / kom
Do 30 dni	19.000,00 sit / kom

Transparent je last naročnika.

Cenik velja od 1. junija 2000.

*Predsednik sveta KS Šentrupert:
univ. dipl. inž. gradb. Peter Frelj*

VODA ZA ZABUKOVJE IN SRASLE

Zadnjo majsko soboto so tudi krajani hribovitega področja Zabukovja, Srasel, Antonove Gore in Kroharjev v KS Šentrupert dobili zdravo pitno vodo. Četrta faza vodovodnega sistema Zaloka je vredna 28 milijonov tolarjev, celotna naložba prvih treh faz, ki so zagotovile kakovostno pitno vodo za krajane Zaloke, Apnenika in Zadrage, pa je znašala 85 milijonov tolarjev. Denar so zagotovili: trebanjska občina, država, KS in krajani, ki so naredili veliko delovnih ur. Novi vodovod je ob odprtju blagoslovil šentruperski župnik Mirko Simončič, direktor Komunale Trebnje Pavel Jarc - Komunala je tudi upravljalca vodovoda - pa je poudaril pomen vodovoda za 120 hiš, kjer je kar precejkrat zmanjkalo vode. Zato je za kraj ta pridobitev pravi blagoslov.

Irena Ribič

ČISTILNA AKCIJA V ŠENTRUPERSKI DOLINI

Tudi letos je Lovska zveza Slovenije organizirala čistilno akcijo, ki je potekala pod naslovom GOZD NI KOŠ ZA SMETI. Čistilne akcije se kot nosilci udeležujejo lovci, njim pa so priskočili na pomoč tudi drugi prebivalci Slovenije. Akcija je potekala ob koncu aprila v vsej državi. Tudi v Šentrupertu smo se zbrali lovci in osnovnošolci ter se odpravili v lovišče, opremljeni z vrečami za smeti in avtomobilskimi prikolicami. Akcije se je udeležilo 26 osnovnošolcev z učiteljico in 17 lovcev. Pogrešali smo člane turističnega društva in tudi druge krajane, ki bi pripomogli, da bi bil naš "plen" še večji.

Čiščenja smo se lotili ob poteh, travnikih in ob robu gozda, izogibali pa smo se smetišč, ki so evidentirana kot črna odlagališča. Na akciji je bilo zbranih 30 m³ oziroma 5 ton odpadkov.

Lovci ugotavljamo, da je bilo letos manj smeti kot v prejšnjem letu. Verjetno je to posledica zbiranja kosovnih odpadkov in tudi večja osveščenost krajanov. Čistilna akcija bo organizirana tudi drugo leto, lovci pa že zdaj upamo, da se nam bo priključilo več krajanov, da bomo naredili našo dolino lepšo in bolj prijazno.

Stojan Vojnovič

*Naš odnos do narave
foto J. Platiše*

TRETJE SREČANJE SKUPIN ZA SAMOPOMOČ NA OKROGU

Konec maja sta se skupini za samopomoč Sloga z Mirne in Lokvanj iz Trebnjega - obe delujeta v okviru Centra za socialno delo v Trebnjem - že tretjič srečali v kmečkem turizmu pri Vidi na Okrogu - in vse tako kaže, da bodo takšna srečanja postala tradicionalna.

Tudi ob letošnjem srečanju je sijalo sonce na nebu in v srcih. Veselo je bilo na več načinov. Tudi tokrat so bile različne igrice za popestritev srečanja. Ni manjkalo petja, čeprav se je poznalo, da je manjkala članica, ki je v trebanjski skupini vodilna pri petju. Tisti, ki lahko hodijo, so si šli ogledat cerkev sv. Barbare, nekateri pa so obiskali soseda Jarca, s katerim so se zamotili v prijetnem pomenku. Da moči niso pošle, pa je poskrbela gostoljubna Vida z okusno obaro.

Skupini Sloga in Lokvanj sta bili ustanovljeni pred sedmimi leti. Kasneje sta nastali skupini tudi v Mokronogu in Štefanu. Sprva je bilo ljudem nerodno pristopiti k skupini, ker niso poznali namena druženja. Danes pa so ljudje v skupinah polni novega življenja, živahnega koraka, starost sprejemajo kot sestavni del življenja, zanimajo se za aktualne dogodke, veliko lažje sprejemajo spremembe, ki jih prinaša življenje, hkrati pa se počutijo veliko bolj zdravo.

Skupine starih za samopomoč so nastale na pobudo našega domačina dr. Jožeta Ramovša s sodelavci; najprej je bilo to 1987. leta v Izoli. Želeli so, da bi stanovalcem v domu ostarelih dvigali duševne, duhovne, socialne in kulturne vrednote - torej zblíževanje, medsebojno povezovanje in druženje ljudi v domu. Pozneje se je ta zamisel razširila tudi v domačem okolju.

Skupine starih za samopomoč so odlična oblika za boj proti osamljenosti tistih, ki si želijo druženja. V njih najdejo topel

Kdaj skupina za samopomoč tudi v Šentrupertu?

foto J. Platiše

medčloveški odnos. V teh skupinah starostniki niso le člani, pač pa ljudje z osebnim imenom, ki je edino primerno za medsebojno naslavljanje ljudi v skupinah, kot je to tudi v družini.

Ker je v Šentrupertu zelo dejavna Krajevna organizacija Rdečega križa, je upati, da bo v prihodnje taka oblika druženja zaživela tudi tu.

Janez Platiše

PRAZNOVANJE GASILCEV V POČASTITEV SV. FLORIJANA

V nedeljo, 7. maja, smo gasilci iz vse fare praznovali god sv. Florijana, zaščitnika gasilcev.

Pred gasilskim domom smo se zbrali gasilci iz Velikega Cirknika, z Jesenic, iz Zabukovja in Šentruperta. Ob zvokih godbe sv. Ruperta smo v sprevedu odšli do kapelice svetega Florijana, kjer smo zaščitnika počastili s častnim pozdravom, nato pa odšli v cerkev, kjer je bila sv. maša za vse pokojne gasilce iz naše fare. Tudi v cerkvi nam je povečala doživetje naša mlada godba, ob maševanju gospoda župnika Simončiča in gospoda kaplana Jamnika pa so nam domači pevci najprej zapeli v pozdrav gasilsko pesem, za katero je besedilo napisala domačinka Vera Gregorčič. Tudi na trgu se je oglasila godba, nato pa smo bili vsi gasilci in godbeniki povabljeni na okusen golaž k Jakličevim.

Takšna prireditev je bila prvič po več kot petdesetih letih, verjetno pa bo spet postala tradicionalna. Zato smo še posebej hvaležni vsem, ki so nam omogočili takšno počastitev.

Peter Kurent

Pozdrav sv. Florijanu

foto J. Platiše

SREČANJE STAROSTNIKOV

Krajevna organizacija Rdečega križa je 4. junija organizirala srečanje starostnikov naše krajevne skupnosti, da bi jim polepšali nedeljsko popoldne. Zbralo se jih je več kot 120. Najprej so se v farni cerkvi srečali z župnikom Mirkom Simončičem, ob prihodu v šolo, kjer se je odvijalo srečanje, pa so jih pozdravili mladi harmonikarji Marko, Andrej in Dejan, ki so jim pripravili kar cel koncert. Med prijetnim klepetom so se znašli za mizo stari znanci, sošolci in prijatelji. Dobrodošlico so jim zaželeli predsednica Krajevne organizacije Rdečega križa, predsednik sveta KS in ravnatelj šole. Čutiti je bilo, kako so bili mnogi hvaležni, ker smo jim izkazali pozornost. Mlade članice odbora so se še posebej potrudile, da so bili vsi hitro pogoščeni. Na letošnjem srečanju smo imeli v svoji sredi tudi pet devetdesetletnikov: Lucijo Golob, Terezijo Hlebec, Nežko Bartolj, Andreja Štamcarja in Rudija Medveda. Žal nam je bilo, da ostali štirje devetdesetletniki niso mogli priti. V veselem razpoloženju so se pogovorili o mladih letih šolanja in kasnejših videnjih. Starostniki so se s hvaležnostjo poslavljali, hkrati pa želeli, da bi bila takšna srečanja pogostejša - morda vsaj dvakrat letno. Vsi sodelavci Krajevne organizacije Rdečega križa pa bi se radi ponovno zahvalili vsem, ki so kakor koli pripomogli, da so vnesli v življenje starostnikov občutek, da niso pozabljeni.

Marija Brezovar

91 - letna Lucija Golob iz
Drage

91 - letni Rudolf Medved iz
Drage

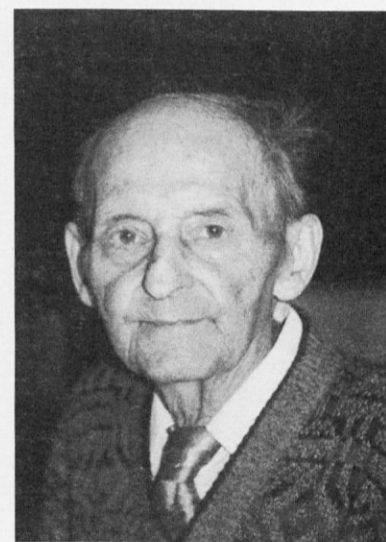
92 - letna Franciška Hlebec s
Straže

92 - letna Nežka Bartolj z
Bistrice

Harmonikarji Marko, Andrej in Dejan so starostnikom olepšali trenutke
vse foto J. Platiše

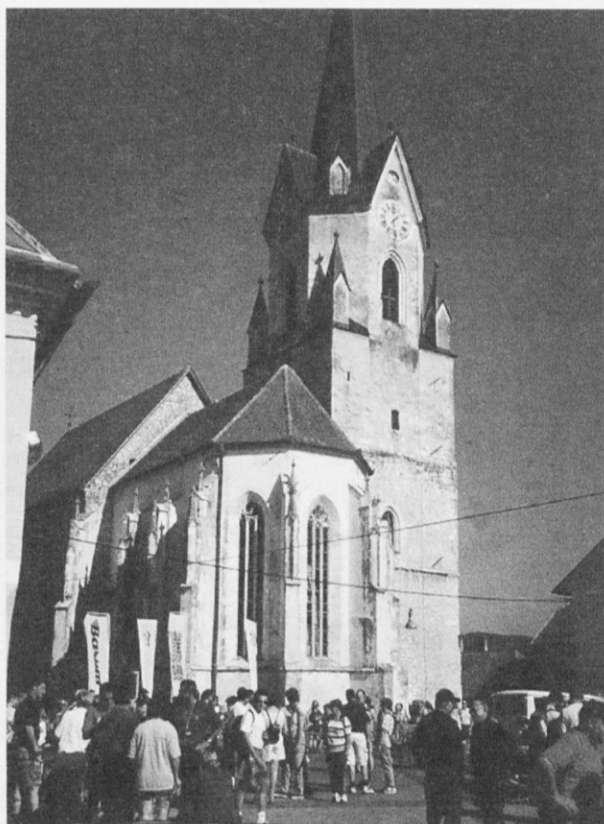
90 - letni Andrej Štamcar iz
Šentruperta

BARTOG IN STEKLASOVA POHODNA POT

V Šentrupertu je bilo 3. junija že navsezgodaj zelo živahno. Člani vinogradniškega društva Šentrupert so se pripravljali za prireditev CVIČEK 2000, že kmalu pa so začeli prihajati tudi pohodniki. Darko Bartolj z Vrha, bolj znan kot lastnik podjetja Bartog v Trebnjem, je namreč povabil vse poslovne partnerje, da se jim zahvali za sodelovanje, hkrati pa jih povabi na Steklasovo pohodno pot, jim razkaže lepote Šentruperta in jih tudi obilno pogosti. Ker so poslovni partnerji prihajali od vsepovsod - tudi iz sosednjih držav, je bila za pohodnike pot nekoliko krajša. Pohodniki pa niso samo uživali v lepotah naše doline, pač pa je Darko Bartolj skupaj s Turističnim društvom Šentrupert pripravil za pohodnike šest kontrolnih točk, povezanih tudi z igrami; seveda pa je bila kontrolna točka večkrat priložnost, da so se pohodniki podprli in tudi uživali v dobrotah vinske kapljice. Najbolj vztrajni so se zadržali še na cvičkariji in ob pečenem volu in cvičku dobili povrnjeno porabljeno energijo, vmes pa so se še sprostili ob petju in glasbi.

To je bila doslej najbolj obiskana Steklasova pohodna pot, saj je bilo pohodnikov okrog 700, Darko Bartolj pa je pokazal, kako je z dobro voljo možno uspešno sodelovati, zato mu je Turistično društvo Šentrupert še posebej hvaležno.

Bojan Brezovar

*Pohodniki so se že navsezgodaj zbrali
foto B. Brezovar*

PIHALNA GODBA SV. RUPERTA

Pobuda za nastanek Godbe svetega Ruperta je nastala, ko sta Jože Anderlič in Peter Kurent razmišljala, kako bi popestrila kulturno dogajanje v Šentrupertu. Zamisel je postala resnica, ko je glavni pokrovitelj godbe Jože Anderlič preskrbel v juniju in juliju 1999 20 inštrumentov. Začeli smo iskati člane godbe in učitelje za poučevanje instrumentov, saj se je večina prijavljenih z instrumenti prvič srečala. V oktobru 1999 se je pričelo poučevanje posameznih članov, prva skupna vaja je bila v marcu 2000, prvi nastop pa že 6. aprila v kulturnem domu. Godbeniki so se predstavili še dvakrat - 7. maja v cerkvi in na trgu ter 10. junija na prireditvi Krmelj 2000 pri kontrolni točki v Šentrupertu. Trenutno je 18 članov godbe - devetnajsti je na poti. Najmlajši udeleženec je star komaj enajst let, najstarejši pa je nekajkrat starejši od njega. Dobro se razumejo, saj vse družijo ljubezen do glasbe. Veseli so vsakega novega člana - in če ste med tistimi, ki imate radi glasbo, se jim lahko pridružite. Osnovna pogoja sta posluš in dobra volja.

*Tudi pihalna godba je vnesla pestrost v vsakdanje življenje
foto M. Brezovar*

Pihalno godbo vodi Marjan Brcar, vaje pa so vsak petek zvečer. Že zdaj mladi godbi lahko čestitamo in držimo pesti, da bo Godba svetega Ruperta uspešno nadaljevala svoje delo.

Kapelnik: Marjan Brcar

STARODOBNA VOZILA LETOS TUDI V ŠENTRUPERTU

*Prvič, a ne zadnjič v Šentrupertu
foto T. Brezovar*

*Kar nekako ne gre brez Vinogradniškega pevskega zbora Šentrupert
foto M. Brezovar*

V soboto, 10. junija, je Klub lastnikov in ljubiteljev klasičnih motociklov iz Šentvida pri Ljubljani v sodelovanju s krajevno skupnostjo Krmelj organiziral 4. orientacijsko vožnjo na 74 km dolgi progi skozi kraje trebanjske, sevniške, škocjanske in novomeške občine.

Tekmovanja, ki so ga poimenovali Lov na lisico, so se udeležili tekmovalci na motociklih, izdelanih do leta 1968, ter na enako starih motociklih z bočno potniško prikolico. Vozili so tudi avtomobile, izdelane do leta 1974, ter vojaška vozila JEEP USA, izdelana do leta 1951. Enodnevno tekmovanje so sestavljali trije deli: najprej so tekmovalci opravili spretnostno preizkušnjo, nato zavorni test, sledila je še orientacijska vožnja, ki je vključevala deset kontrolnih točk.

Cilj 1. etape je bil Šentrupert, kjer je bila tudi 4. kontrolna točka; tekmovalce smo pričakali prijazni krajski pred kulturnim domom. Po klepetu o zanimivih vozilih z domačini so se tekmovalci okrepčali in odžejali, nato pa si v domu ogledali predstavitev društev, ki delujejo v naši krajevni skupnosti. Večina se je najdlje zadržala pri članicah Društva kmečkih žena Šentrupert, ki niso pripravile le razstave domačih dobrot, ampak so obiskovalci njihove izdelke tudi pokusili.

Prireditev je pred cerkvijo s pesmijo popestril Vinogradniški pevski zbor Šentrupert, več pesmi je zaigral tudi mladi harmonikar Gorazd Tratar, predstavila se je še Godba sv. Ruperta. Prireditev je več kot dosegla svoj namen, saj so ljubitelji in lastniki starih vozil, ki jim je bistveno medsebojno druženje, spoznavanje naravnih in kulturnih lepot krajev, skozi katere potujejo, skrb za tehniško dediščino ter dvig voziške kulture, privabili na prireditev številne krajske in druge obiskovalce. Vsi so bili enotni: prizadevni Šentrupečani, ki so sodelovali pri tekmovanju, so s pomočjo številnih sponzorjev svojo nalogo odlično opravili.

Zvonka Krištof

DEJAVNOST DRUŠTVA KMEČKIH ŽENA

V maju smo imeli izobraževalni izlet po Štajerski; zbralo se nas je enainšestdeset članic. Najprej smo se ustavili v Orehovi vasi pri Mariboru, na kmetiji, ki je usmerjena v predelavo mleka. Imele smo pokušino sira, gospodinja vodi tečaje o izdelavi sira doma, hodi po sejmovih, saj ga doma ne more toliko prodati, kot ga pridela. Od tam smo nadaljevali pot v Gospodinjso šolo v Svečini ob avstrijski meji. Ravnateljica nam je opisala dejavnost šole, ogledali smo si delavnice, kjer se učenke učijo krojenja, šivanja, vezenja in kvačkanja. Videli smo tudi kuhinje, od koder mariborska televizija posreduje kuharske oddaje Na vrtu. Ogledali smo si tudi hlev, v katerem so bile prav vse živali, ki jih najdemo na kmetiji.

Na turistični kmetiji Bračko blizu Maribora smo se okrepčali, nato pa se odpeljali v mestno vrtnarijo Florino. Tu je bila paša za oči in kljub utrujenosti smo marsikaj nakupili. Nadaljevali smo pot proti Slomu, kjer so nam pokazali film o Antonu

*Društvo kmečkih žena je znalo privabiti goste
foto M. Brezovar*

Martinu Slomšku, nato pa si še na Ponikvah ogledali cerkev.

Ko smo se vračali, smo nehote pomislili, da smo nekdam imeli Malo Loko, ki je nudila gojenkam to, kar danes Svečina.

Bogato potovanje nam je pripravil dipl. inž. Janko Širec.

10. junija smo sodelovale pri predstavitvi društev, kjer smo imele razstavo kruha, sladice in ročnih del. Obiskovalci starodobnih vozil so se pred našo razstavo zelo radi

ustavljali. Dejali so, da so se vozili po vsej Evropi, a tega, kar so doživeli v Šentrupertu, ni bilo nikjer. Rade smo jim dale pokusiti dobrote, mnogi pa so se tudi zanimali za posamezne recepte - posebno za pisani kruh je bilo veliko zanimanja. Še posebej pa sta pritegnila izdelka Srce in Ježek - delo pridne kmetice. Ob tej razstavi smo znova dokazale, da lahko veliko zmoremo, če se združimo.

Malči Kostevc

NA IZLET V PRAGO

Gledališka skupina pri Kulturnem društvu Šentrupert organizira izlet v Prago, čudovito mesto z veličastno zgodovino in bogato kulturo. Ogledali si bomo najpomembnejše znamenitosti.

Odhod iz Šentruperta bo v četrtek zvečer, 31. avgusta 2000, povratek v domači kraj pa pozno ponoči v soboto, 2. septembra 2000.

Približna cena pri najmanj 40 potnikih bo 20.000 tolarjev in vključuje: prevoz z udobnim avtobusom,

cestnine in ostale pristojbine, polpenzion v hotelu v Pragi, vodenje in organizacija poslovanja.

Prijavite se lahko do 30. julija 2000 pri Izidorju Kovaljevu - osebno ali po telefonu - 40 - 224.

Krajani, pridružite se mladim gledališčnikom!

Zvonka Krištof

DOGAJANJA V NAŠI ŽUPNIJI

*Srečen dogodek za otroke in starše
foto J. Platiše*

Tudi letos je maj prinesel našim najmlajšim polno radosti in veselja, saj so prejeli prvo sveto obhajilo. S 27 radostnimi otroki smo se na ta veseli dogodek pripravljali skozi vse leto skupaj s starši, ki so ob tem tudi doživljali, kako jih je župnik Vidic pripravljaj - in takrat se prezgodaj umrlega župnika še posebej spomnijo. Bližajoče se počitnice bomo tudi tokrat popestrili z dogajanjem na našem dvorišču, kjer bodo različna presenečenja, obiskali pa bomo tudi starejše in jim krajšali čas s pogovorom. Kar precej animatorjev je vključenih v dogajanja, zato so priprave na oratorij že kar nekaj časa v polnem teku. Zavedamo se, da iz naših otrok rastejo in se oblikujejo osebnosti, za katere želimo, da bi bile v ponos staršem in okolici. Veliko časa bo namenjeno otroški domišljiji, igrivosti, razigranosti in ustvarjalnosti, ne bo pa manjkalo tudi duhovne poglobitve.

Poletje bomo nadaljevali z veselimi druženji na Uskovnici, Pohorju, pa tudi na morju. Takšno skupno druženje prežene vse skrbi, zato priporočamo,

da se nam pridružijo tudi tisti, ki še niso bili na takšnem skupnem bivanju. Duhovniki, animatorji in starši pa poskrbijo, da je takšno počitnikovanje prijetno, razigrano, a še vedno varno.

Tudi na gospodarskem področju ne manjka dogajanj. Konec januarja smo zaključili z akcijo 97, ko smo zbrani denar porabili za farno cerkev, nismo pa zanemarili podružničnih cerkva. Veliko nujnih del je še ostalo; z veliko nočjo se je pričela nova akcija, ki bo skušala v treh letih zbrati sredstva za obnovo oken in zasteklitev v župnijski cerkvi, potrebno je prekriti in urediti ostrešje na Velikem Cirkniku, dodatna dela na Veseli Gori, Zaloki. Sv. Barbara na Okrogu čaka, da bi bila razglašena za kulturni spomenik in bodo tako dodeljena še dodatna sredstva za dokončanje podpornih zidov in najnujnejših popravil, zato je samo upati, da bo občinski svet kmalu razglasil to cerkev za kulturni spomenik - četudi v ta namen ne bo dodatnih sredstev iz občine.

Zaključujejo se dela na Veseli Gori. Vsa prenovljena romarska cerkev je zbrala

precejšnja sredstva faranov in simpatizerjev kulturne dediščine, pa tudi številne ure prostovoljnega dela - tako pri gospodu župniku, domačinih, gospodinjah in obrtnikih. Vsega se ne da narediti z denarjem, potrebno je z ljubeznijo in s požrtvovalnostjo pristopiti k delu, kot so počenjali že naši predniki. V juliju in avgustu je načrtovana preureditev v notranjosti, opraviti bo potrebno elektrifikacijo, barvanje, beljenje, obnovo opreme, ureditev stopnic na kor. Ne dvomimo, da se tudi tokrat farani ne bi izkazali in smo prepričani, da bo vse nared do zadnje nedelje v avgustu, ko bo pri slavnostni maši blagoslovil dela naš nadškof dr. Franc Rode. Ob tej slovesnosti bodo sodelovali tudi visoki cerkveni dostojanstveniki, predstavniki iz družbenega življenja, godba iz Mengša bo poskrbela za izvajanje Tomčeve svete maše, gospodinje pa bodo poskrbele za pogostitev. Vsem se za darežljivost in pomoč priporočamo tako, kot je večkrat rekel gospod župnik Vidic: Bog lonaj!

Marija Tratar

ROMANJE OD VESELE GORE DO ZAPLAZA

Na lepo sončno nedeljo, 14. maja, smo se ob deveti uri zbrali romarji pred cerkvijo sv. Frančiška Ksaverija na Veseli Gori. Poleg šentruperskih romarjev so prišli tudi romarji s Čateža, iz Velike Loke, Trebnjega in z Mirne. Potem ko je šentruperski župnik Mirko Simončič predstavil romarsko cerkev, smo krenili na pot, ki smo jo pred devetimi leti skupno markirali s člani kulturnega društva Čatež. Pot nas je vodila od Vesele Gore do vasi Ravnik, na Ostrežu so nas postregli s kavo in z domačimi dobrotami - tudi z medico in dobrim cvičkom. Dalje smo šli do Zabukovja in nato Pečic, kjer prečkamo glavno cesto Mirna - Gabrovka in se povzpnejo do zaselka Brglez, kjer je približno pol poti, zato je daljši postanek. Tu nas pričakajo prijazni domačini, vsak pa se lahko tudi okrepča s tistim, kar je prinesel s seboj. Pot nadaljujemo po gozdu, dokler se ne spustimo v dolino pod Čatežem. Še malo napora v hrib in že smo na Zaplazu, kjer je naš končni cilj. Ob 15. uri je tu sveta maša - in vsaka čast vsem našim trem duhovnikom, a tudi pevcem, ki so s pesmijo napolnili cerkev. Naša organizacija romanja je čudovito uspela, saj je bila romarska cerkev nabito polna - sprva nas je krenilo na pot okrog sto, spotoma pa so se nam še pridružili in se nas je zbralo okrog 600.

Sama pot je primerna tako za mlajše kot starejše, saj večinoma poteka po gozdu, dolga je okrog 17 kilometrov in se jo da prehoditi v štirih ali petih urah. Na tem romanju se da vse združiti - lepota majniške narave, prijazni ljudje, prijetni pogovori, ubrano petje in molitev pred križi ob sami poti. Tako si odpočiješ dušo in telo in zaupaš vse skrivnosti in težave zaplaški Mariji, kot so to počenjali že naši predniki.

Hvala vsem, ki ste se odzvali letošnjemu romanju, prihodnje leto - drugo nedeljo v maju - pa vas ponovno pričakujemo - tudi tiste, ki se doslej še niso opogumili!

Peter Kurent

NASVETI

OKENSKO IN BALKONSKO CVETJE

*Domačnost pozdravlja ...
foto J. Platiše*

Mateja Zajc, univerzitetna diplomirana inženirka agronomije, poučuje na Srednji kmetijski šoli Grm v Novem mestu predmeta cvetličarstvo in aranžerstvo ter parkovne rastline in parkovne tehnike. Del svojega bogatega znanja je z veseljem posredovala tudi za naš časopis.

Med potepanji po dolenjskih krajih mi pogled vedno pritegnejo slapovi cvetja na oknih in balkonih hiš. Ker sem sama velika ljubiteljica cvetja, to še bolj opazim. Okenske police se šibijo pod težo lončkov in korit od maja do jesenskega mraza. Sosede kar tekmujejo med seboj, katera bo imela lepše rože. Malo tekmovalnosti ne škodi; da bi se od zavisti kregale med seboj, pa tudi ne gre. Pogosto si izmenjujejo nasvete za nego cvetja in potaknjence, iz katerih si same vzgojijo nove sadike. Saj ni težavno imeti hišo lepo okrašeno z rožami, le poiskati moramo zanje primerno lego, jih primerno oskrbovati in pri saditvi upoštevati potrebe rastlin in barvne kombinacije.

Pri nas so še vedno najbolj priljubljene rdeče enojne bršljanke. Mislim, da je tako zato, ker zrastejo v dolgo, gosto morje cvetov,

cvetijo celo poletje in so glede oskrbe malo manj zahtevne kot nekatere druge rastline. Ali veste, da se v Sloveniji proda največ rdečega cvetja? Še pred nekaj leti je bilo zelo veliko balkonov, zasajenih samo z rdečimi bršljankami. Veseli me, da sedaj ljudje tako zasaditev popestrijo z rastlinami, ki imajo cvetove drugačne barve ali s strukturnimi rastlinami.

Polnjene bršljanke in pelargonije zahtevajo - tako kot enojne bršljanke - sončno ali polsenčno lego, vendar lepše uspevajo na prostoru, kjer jih ne doseže dež.

Že smo pri surfinijah, ki so jih vzgajali iz divje vrste petunije. Vrtnarji in ljubitelji cvetja se z njimi srečujemo od leta 1992. Surfinija je balkonska rastlina, ki ob ustrezni skrbi najhitreje raste in obilno cveti, vendar sodi med zahtevnejše rastline. To so ljudje hitro ugotovili in jih začeli po krivici zapostavljati. Ljubiteljem pa surfinije obilno zalivanje, dognojevanje in varstvo pred boleznimi in škodljivci poplačajo z vso svojo lepoto. Neutrudno cvetijo celo poletje, njihove lepe cvetove uniči šele mráz. Vendar vedno pa le ni tako. Včasih že sredi poletja končajo svojo življenjsko pot na kompostnem kupu.

Še vedno na oknih in balkonih opažam surfinije z rumenimi listi. Največkrat je vzrok listne bledice ali kloroze pomanjkanje železa. Dodamo ga z gnojili, ki vsebujejo železo. Vendar ne čakajte na rumene liste, gnojilo že sedaj dodajte. Če imate surfinije, jih zjutraj ali zvečer obilno zalivajte, dognojite pa jih večkrat na teden,

lahko tudi vsak drugi dan. Če se pojavijo škodljivci, jih takoj zatrite, ker prenašajo surfinijam zelo nevarne viruse.

Milijon zvončki so bili novost leta 1996. So zelo podobni surfinijam, le da imajo manjše cvetove in tvorijo manjše slapove cvetja. Oskrba je enaka kot pri surfinijah.

Na soncu lepo uspevajo tudi novogvinejske vodenke z velikimi ali majhnimi cvetovi. Potrebujejo veliko vode in hranil. Ob premočnem zalivanju se pojavi koreninska gniloba, ki jo poznamo po rumenenju in odpadanju starejših listov.

Ob deževnem vremenu odstranjujemo odcvetele cvetove in odmirajoče liste, da se ne pojavi siva plesen. Večkrat pogledamo spodnjo stran listov. Pajčevinaste prevleke na spodnji strani in sivkasto obarvani listi so znak, da so rastlino napadle pršice prelke.

Pri nas je malo manj znana brahikome ali avstralska marjetica, ki ima nežno vijolične, dva centimetra velike cvetove, tanka stebila in narezane liste. V višino zraste do petnajst centimetrov, v dolžino pa do jeseni od štirideset do šestdeset centimetrov. Ustreza ji sončna in polsončna lega, listno bledico preprečujemo z dognojevanjem z gnojili, ki vsebujejo veliko železa.

Nežna, navzdol rastoča lepotica z množico drobnih belih ali roza cvetov se imenuje bakopa. Najlepše je posajena v obešanko. Če ji bomo namenili prostor preveč na soncu ali v senci, ne bo cvetela. Ravno tako bo prenehala cveteti, če jo bomo pozabili zaliti. Posajena naj bo proč

od vetra in dežja.

V modo ponovno prihajajo zapeljivke v krilcih - fuksije. Ločimo viseče, polviseče in pokončne sorte. Postavimo jih na senčno stran hiše, razen tistih, ki prenesejo sonce. Mesnate plodove celo poletje odstranjujemo. Ob pojavu rastlinjakovega ščitkarja (bela mušica) se posvetujemo s strokovnjakom in skupaj izberemo primerno sredstvo za varstvo rastlin.

V senco in na prostor, ki ga ne doseže dež, sadimo tudi gomoljne begonije, viseče ali pokončne, v različnih barvah. Pozorni moramo biti na pojav sive in pepelaste plesni.

Med cvetoče okenske in balkonske rastline pa se lepo podajo strukturne rastline, ki so lepe zaradi zanimive rasti ali pisanih listov, medtem ko njihove cvetove le redko opazimo. Priporočljivo jih je saditi v ločena korita ali lončke in ne med cvetoče rastline, ker se nekatere preveč razrastejo.

Pričakujem, da vam bodo nasveti koristili pri poletni oskrbi vaših ljubljensk. In čeprav ste kdaj razočarani nad njimi, se jim ne odrecite, saj je hiša brez cvetja kot dekle brez nasmeha.

Mateja Zajc

UREJANJE LOVIŠČ

K urejenosti lovišč spadajo lovske meje. Že ob ustanovitvi lovišč niso bile upoštevane naravne in vidne meje, vse prepogosto so prevladovala upravno - politične meje. Meja Lovske družine Šentrupert poteka po reki Mirni, po reki Bistrici do železniškega mostu, nato po cesti do sv. Roka, po cesti na Veliki Cirnik, v dolino do prvega mostu na cesti proti Šentjanžu, po potoku do Ježevca po cesti na Ravne, z Raven v dolino do vode Bene, po Bistrici do Zajčjega potoka na Zaloko, na Zabukovje, po reki Sotli do izliva v reko Mirno. Meje med družinami so označene, niso pa obvezne.

Krmne njive služijo za krmljenje divjadi v jesenskem in zimskem času, ko v naravi primanjkuje hrane za divjad. Take krmne njive imamo na Zaloki in na Ravnah. Na teh njivah imamo posajeno koruzo, topinambur, ohrovt in travne mešanice, ki so obogatene z ajdo ali drugimi žiti. Te krmne njive dodatno zalagamo s koruzo, da bi preprečili škodo, ki bi jo naredila divjad na drugih poljih. V bližini krmnih njiv imamo tudi krmišča. Le-ta uporabljamo kot dopolnilo za krmljenje divjadi. Krmišča imamo na Zaloki, Ravnah, Vederini in v Zalogih. V Zalogih krmišča služijo za krmljenje fazanov, ki jih vsako leto spuščamo v lovišče. Na ostalih krmiščih pa krmimo divjega prašiča in srnjad. Na krmišča koruzo posipavamo. Shranjeno jo

*Visoka preža na Zaloki
foto J. Platiše*

imamo v sodih, iz katerih divjad sama dobi hrano, lahko pa je krmljenje urejeno z napravo, ki v časovnih presledkih usuje določeno količino zrnja, da zadostimo dnevno potrebo po hrani. Za preživetje določenih živalskih vrst, kot je na primer fazan, pa ni dovolj samo krmljenje, temveč tudi primerne površine, ki določeni vrsti nudijo ustrezno bivalno in razmnoževalno funkcijo. Te površine imenujemo remize. Imamo jih v Zalogih, sestavljene pa so iz grmišč, podrasti, so primerno obsekane in prepletene z grmičevjem in robido, da nudijo zaščito mali divjadi.

V spomladanskem času srnjadi primanjkuje natrija, zato lovci dajemo srnjadi sol. Delež natrija je v naravi vedno manjši predvsem tam, kjer se uporabljajo umetna gnojila (kalijeva). Sol dajemo v solnice, ki so lahko raznih oblik, obešene na drevje ali v skalne razpoke. Po celotnem lovišču imamo s soljo založenih približno 150 solnic. Da pa se divjad zavaruje pred zunanjimi zajedalci, se valja po blatu (kaluži). Najbolj pogosta obiskovalca kaluž sta jelenjad in divji prašič. Tako

kalužo imamo v Velikem Vrhju, ki je tudi redno obiskana. Lovci kaluže čistimo s tem, da odstranjujemo listje in veje. Divjemu prašiču pa pomeni kaluža tudi prostor, kjer s kaluženjem zaustavi krvavitve iz strelne ali druge rane.

Če imamo zadovoljivo urejeno lovišče, imamo tudi dovolj veliko divjadi; da lovci izvršimo pravilen odstrel divjadi, se poslužujemo visokih lovskih prež, ki so lahko odprte ali zaprte. Lovska preža je lovna naprava, s katero skuša lovec premagati čutila divjadi. Iz preže divjad bolje ocenimo, divjad nas ne opazi, omogoča pa nam tudi boljši pregled nad loviščem.

V lovišču Lovske družine Šentrupert imamo 40 odprtih prež, ki pa so pokrite, štiri pa so zaprte preže, imajo okna, so izolirane in lovcem olajšujejo čakanje v mrzlih jesenskih in zimskih večerih. Preže so iz brun, desk, krajnikov. Od lastnikov zemljišč dobimo soglasje in šele nato postavimo prežo, kdaj pa sklenemo tudi z lastnikom zemljišča pogodbo. Žal nam vsako leto obiskovalci prež poškodujejo približno petino le-teh.

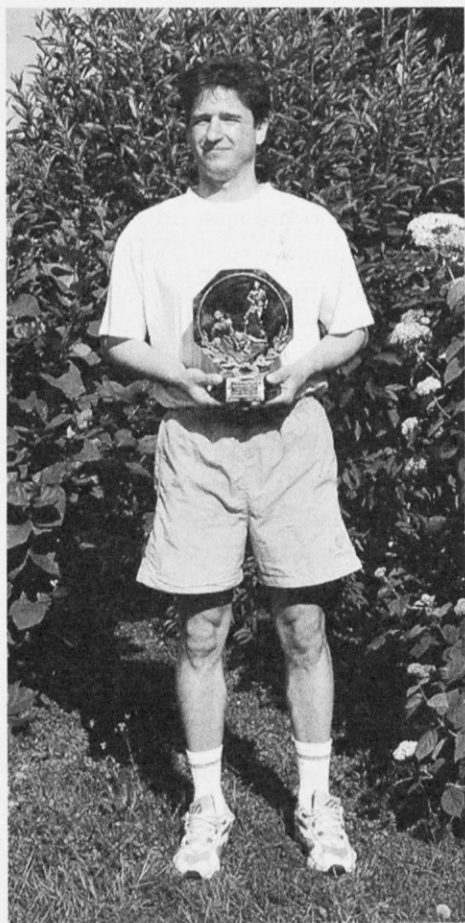
Stojan Vojnovič

V OBJEMU ŠPORTA

PREDSTAVLJAMO ...

STANE BANIČ - NAJBOLJŠI VRATAR V MALEM NOGOMETU

Stane Banič iz Šentruperta že nekaj let dosega vrhunske rezultate v malem nogometu, letos pa je postal celo član državne reprezentance.

*Pokal za najboljšega vratarja
foto J. Platiše*

S Stanetom Baničem sem se pogovarjala o njegovih športnih dosežkih in kot prijeten sogovornik mi je povedal marsikaj zanimivega o tem športu.

Mali nogomet je v Sloveniji najbolj razširjen rekreacijski šport. Igra se na rokometnem igrišču. Ekipo sestavlja deset igralcev in dva vratarja, v postavi pa igrajo po štirje igralci in vratar. V Sloveniji so štiri vrste tekmovanj v malem nogometu: prva državna liga, pokal Slovenije (tidve sta pod okriljem Nogometne zveze Slovenije), slovenski revijalni pokal in pokal občinskih prvakov pa sta namenjena predvsem popularizaciji tega športa. V prvi državni ligi in pokalu Slovenije igrajo po pravilih nogometne organizacije FIFA (igrajo izključno v dvoranah, pravila so nekoliko drugačna v primerjavi z rekreacijskimi tekmami - žoga je drugačna, igra se na akumulirane prekrške, sodijo najboljši sodniki v Sloveniji). V prvi in drugi ligi igrajo izključno igralci malega nogometa, v ostalih ligah pa lahko tudi igralci, ki sicer igrajo običajni nogomet. Sezona malega nogometa se začne ob koncu septembra in traja do začetka maja.

Stane je mali nogomet začel igrati na šolskem igrišču v Šentrupertu. Tu so se zbirali prijatelji in oblikovali ekipo, s katero so se prijavili na občinsko tekmovanje. Poleg Staneta, ki je bil in je še danes vratar, so takrat igrali še Dušan Krašovec, Polde Koščak, Peter Urana, Bojan Brcar in Dare Miletič. Po naključju

so navezali stike z moštvom Mizarstvo Krošelj iz Sevnice. Stane se je kasneje pridružil temu moštvu in je z združitvijo moštva iz Šentjurja, ki je bilo državni prvak, prišlo v prvo državno ligo. Tako je rekreacijsko udejstvovanje za Staneta postalo obveza. Podpisal je pogodbo, trikrat tedensko ima trening, en mesec pred začetkom sezone pa vsak dan kondicijske priprave ter seveda zahtevne tekme, na katerih mora dati vse od sebe. In Stane to tudi naredi, kajti dosežki njegove ekipe in tudi njegovi osebni so vrhunski.

Ekipo Mizarstvo Krošelj je bila enkrat državni prvak, dvakrat državni podprvak, enkrat pa so zasedli tretje mesto. Leta 1997 so bili skupni zmagovalci pokala občinskih prvakov in takrat je bil Stane izbran za najboljšega vratarja tekmovanja. Najboljši vratar je bil tudi na turnirju v Radečah leta 1999 in trikrat najboljši vratar v slovenskem revijalnem pokalu. Klub Mizarstvo Krošelj je zelo urejen klub, ki ima mnogo zvestih navijačev. Na vsako pomembnejšo tekmo jih spremlja vsaj en avtobus navijačev, ki poskrbijo, da je vzdušje na tekmah prijetnejše.

Zadnja sezona - 1999/2000 - pa je bila za Staneta krona kariere. Povabljen je bil v državno reprezentanco, katere član je od februarja letos. To je zanj velika potrditev in dokaz, da vsi napor, čas in odrekovanja niso bili zaman. Kot državni reprezentant je že igral na kvalifikacijskem turnirju za svetovno prvenstvo 2000, na katerem so

sodelovale Španija, Ukrajina, Slovaška, Armenija in Francija; dosegli so tretje mesto. Do sedaj je že imel sedem nastopov za reprezentanco.

Stane pa je zelo vesel pokala, ki ga je prejel 12. maja letos kot najboljši vratar v prvi slovenski ligi malega nogometa po izboru dnevnika Ekipa za sezono 1999/2000. S tem je dosegel vse lovorike, ki se jih da doseči v malem nogometu v Sloveniji.

Povprašala sem ga, kakšne ima načrte v prihodnje. Želi si, da bi vsaj še kako sezono ali dve ostal na takem nivoju, kot je sedaj, ve pa, da se nabirajo leta in druge obveznosti, zaradi katerih bo v športu vse težje nadaljeval tako aktivno kot do sedaj. Upa, da ne bo imel težav z zdravjem in da bo ostal brez poškodb. Ko bo prišel čas, da se bo moral posloviti od vrhunskega malega nogometa, mu bo gotovo hudo, kajti ta šport ima nadvse rad.

Zaveda pa se, da so zaradi njegove športne kariere mnogi njegovi bližnji za marsikaj prikrajšani. V podjetju Kolinska na Mirni, kjer je zaposlen, so sodelavci zelo uvidevni in nima težav, kadar mora zaradi treningov zamenjati izmeno. Za razumevanje jim je zelo hvaležen. Hvaležen je tudi svojim domačim za vso podporo in vzpodbudo, prav tako tudi svojemu dekletu Eriki.

Mislim, da ni krajana, ki Stanetu ne bi želel še naprej tako uspešne kariere, saj smo ponosni, da iz naše sredine izhaja državni prvak in član državne reprezentance v malem nogometu - pa zaradi Stanetove skromnosti mnogi tega nismo vedeli.

Gabrijela Šturm

ZMAJARSKO DRUŠTVO PRELET

Zmajarstvo je oblika letenja, stara le nekaj desetletij. Tudi v naši občini letamo z zmaji že več kot deset let. Približno 20 aktivnih zmajarjev iz naše občine je bilo včlanjenih v društvo KRILA Krško, vse večje zanimanje za to zvrst letenja pa nas je pripeljalo do sklepa, da smo ustanovili društvo v domačem kraju. Tako obstaja zmajarsko društvo PRELET že od leta 1996, včlanjeni pa smo tudi v Letalsko zvezo Slovenije.

Namen društva je združevanje ljubiteljev tega športa in sorodnih panog, kot so jadralno padalstvo, ultralahko letalstvo in organizirano varno letenje na področjih, kjer je to dovoljeno po pravilih, ki jih predpisuje zakon.

Danes je v društvu že preko 38 aktivnih članov, predvsem mladih. Da je naše delo pravilno zastavljeno, potrjujejo tudi rezultati, ki jih dosegamo v Sloveniji in na mednarodnih tekmovanjih. Udeležujemo se tekmovanj, kot so: državno prvenstvo Slovenije, pokal Slovenije, XC pokal in društvena tekmovanja

Najvidnejše uspehe bi lahko strnili:

- posamezni prvi mesti na ligaški tekmi LISCA 1999 za pokal Slovenije
- Silvo Novšak in Anton Peterlin
- ekipno drugo mesto v tekmovanju za pokal Slovenije (skupno 10 tekmovalnih dni)
- naš član Silvo Novšak se je udeležil svetovnega zmajarskega prvenstva v Avstraliji in tam preletel razdaljo 158 km, kar je slovenski rekord
- na našem področju smo preleteli razdalje, ki sodijo v sam slovenski vrh:

Radeče - Brežice - Novo mesto - Radeče v razdalji 102 km

Lisca - Rakek v razdalji 84 km

Lisca - Tržič v razdalji 84 km

Lisca - Mojstrana v razdalji 110 km, kar je najboljši prosti prelet vseh časov v Sloveniji

- v sezoni 1999 smo leteli preko 1000 ur, preleteli preko 5500 km in opravili več kot 2000 startov.

Društvo vsako leto organizira ligaško tekmo na Lisci, srečanje zmajarjev in letalcev iz vse Slovenije v Šentrupertu ter več družabnih srečanj. Skrbimo za razvoj in izobraževanje začetnikov in pripravnikov vse do dovoljenja pilota zmaja. Nastopamo na prireditvah, kjer je mogoče, in seznanjamo javnost z rezultati našega dela ter same dejavnosti. Zanimanje za ta atraktivni šport je zelo veliko, saj se je letos v spomladanski del tečaja vpisalo petnajst začetnikov, potrjujejo pa ga tudi številni obiskovalci, ki nas spremljajo na vzletiščih in pristajališčih, zlasti ob vikendih. Zato je prav, da v našem kraju organizirano gojimo letenje ter s tem predstavimo sebe in naše kraje.

Ni človeka, ki ne bi vsaj kdaj pomislil, da bi letel kot ptica!

Predsednik društva: Anton Peterlin

IZ ZAKLADNICE KULTURNE DEDIŠČINE

KAPELA SVETEGA KRIŽA NA POKOPALIŠČU

Pokopališka kapela sv. Križa v Šentrupertu je bila sezidana leta 1859; takratni župnik Vincencij Vovk je položil temeljni kamen na veliki ponedeljek, blagoslovil pa jo je že 13. novembra istega leta.

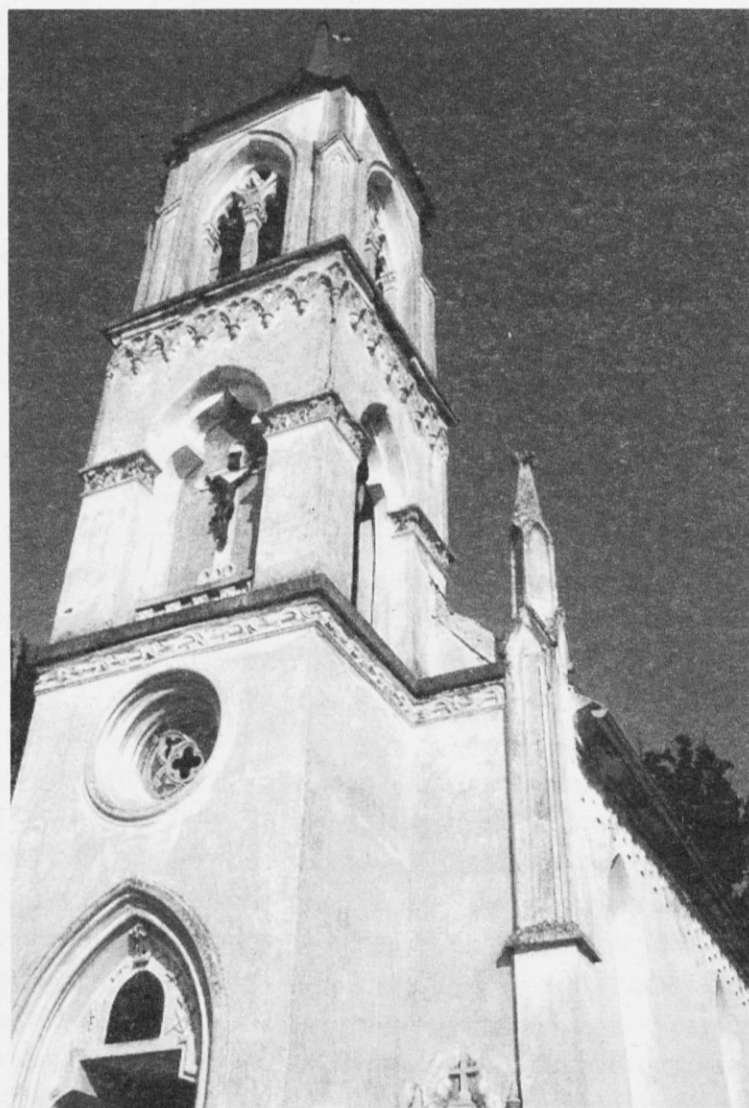
Župnik Vovk je bil 14 let kasneje že pokopan v grobu pred vhodom v kapelo, na kar opozarja nagrobna plošča nad vhodom, grob pa se je premaknil ob regulaciji pokopališča, ki je bila po zamisli arhitekta Jožeta Plečnika izvedena v pozni jeseni leta 1940.

Župnik Vovk se je takoj po prihodu v Šentrupert, kamor je prišel leta 1855 iz Metlike, kjer je bil dekan, posvetil vprašanjem prenove stare gotske župnijske cerkve oziroma njeni regotizaciji v smislu stilno čiste ureditve. Najprej je dal odstraniti okrog sedem starih oltarjev, jih zamenjal za nove tri neogotske, od katerih je glavni oltar brez dvoma najvišji obrtniški in tudi umetnostni dosežek neogotike pri nas.

Župnik je tudi poskrbel, da se je stara mrtvašnica na novem (sedanjem) pokopališču, ki jo je župnik Videčnik na zahtevo oblasti moral pozidati leta 1805, odstranila zaradi nove kapele. V njeni kleti so bile urejene grobnice, kjer so našli poslednji dom člani rakovniške rodbine grofov Barbo; med prvimi je bil leta 1879 umrli grof Josip Barbo, državni in deželni poslanec ter glavni donator kapele. Velik delež so prispevali tudi krajani sami v delu in vožnjah.

Kdo je bil neimenovani "umetelni stavbar", ki je izdelal načrte za kapelo in zahtevno delo tudi izpeljal v dobri polovici leta? Ker se pripravlja predlog za razglasitev kapele sv. Križa za kulturni spomenik, smemo upravičeno pričakovati odgovore na zastavljena vprašanja v gradivih Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto - posebno še potem, ko je prof. dr. Marko Marin v svoji Topografiji sakralnih prostorov v šentruperski župniji leta 1993 nakazal nova odkritja na področju avtorstva nekaterih gotsko najbolj uspešnih novogotskih stvaritev na Dolenjskem: poleg naše kapele še znamenita fasada frančiškanske cerkve in kapiteljski zvonik v Novem mestu, zvonik župnijske cerkve v Trebnjem ter fasada župnijske cerkve na Mirni.

Zakaj je pokopališka cerkvica tako pomembna za

Stopnjevalni opornik s stolpičkom, s fialo in s križno ražo na pokopališki cerkvi. Fiala pomeni okrasni zaključek na opornikih v obliki stolpička z vitko streho in s križno ražo.

Besedilo in foto: M. Frelih - Ribič

slovensko kulturno dediščino? Najbrž gre za več vidikov vrednotenja in samo nekaj teh bomo skušali povzeti ali na kratko opisati tako, kot jih zaznavamo v arhitekturni krajini in v neposrednem pokopališkem prostoru.

Panoramska podoba naselja Šentrupert, kakor se nam razkazuje z južne strani, ima dve prevladujoči območji, vsako

*Mogočen pogled na pokopališče
foto J. Platiše*

na enem koncu podolžne vzpetine, na kateri in pod katero je naselje razporejeno. Na zahodnem, najnižjem delu je prizemljena mogočna gmota srednjeveške cerkve z zvonikom, na najvišjem in skrajno vzhodnem koncu pa kraljuje nad pokopališčem, odmaknjena od naselja in resničnosti, po vtisu nestvarna in krhka kapela sv. Križa. Dva pola, ki nezamenljivo označujeta podobo kraja, vsak zase in oba skupaj.

Drugi vidik vrednotenja se vzpostavlja v samem pokopališkem prostoru. Prezentira ga zlasti sedanja, Plečnikova zasnova pokopališča, ki je kompozicijsko naravnana k frontalnemu učinku, to je k zahodni fasadi z zvonikom kot končnemu cilju, kakor nas povede glavna pokopališka pot. Ta pot je tudi glavna os komunikacijskega, kjer se v njegovem središču smeri ločijo ob razpelo s Križanim. Sedanja glavna pot je - za razliko od vzdolžnih, z obzidjem vzporednih poti na starem, dvodelnem pokopališču - speljana po površini pravokotnega pokopališča diagonalno, s čimer je dosežena poenotena celovitost pokopališča, kar pomeni tudi temeljno potezo Plečnikove ureditve.

Od blizu lahko arhitekturo kapele z zvonikom lepotno doživljamo z različnih zornih kotov, vendar najmočnejši vtis daje njena čelna stran, saj je na zahodni fasadi kapele in posebno še na fasadah zvonika zbrana in osredinjena na razmeroma majhnih površinah in masah izjemno bogata likovna vsebina, raznolika po stavbnih členih, okrasju in barvnem sestavu, vse skupaj pa predstavlja kompozicijsko celoto, ki raste navzgor od "prilepljenih" stopnjevanih opornikov v obeh oglih zahodne kapelne fasade do ogelnih fial s križnimi rožami in v vrhu do osrednjega višinskega poudarka na ravni strehi zvonika. Velike forme, velike odprtine, na skromnih fasadnih površinah zvonika, ki jih uokvirja igrivo prirejena poznogotska ornamentika, so glavno sredstvo za močan vtis dematerializacije tvarnega telesa zvonika, saj se je v službi tega učinka avtor odpovedal celo običajni obliki piramidne strehe in se odločil za nenavaden, ravni zaključek.

Kapela je grajena v "sveti" liniji zahod - vzhod in v klasičnem sosledju dveh glavnih stavbnih gmot, zvonika in kapele, ki jo zaključuje tradicionalni 5/8 zaključek. Zunaj enotna kapela se

znotraj kaže kot členjen prostor dveh tradicionalnih enot, svetišča in ladje. Vendar gre samo za navidezno dvodelnost, vzpostavljeno s pomočjo slavoločne oproge in ločenega obočenega sestava, torej zgolj za vidni vtis, ne pa za stavbno tektonske sestavine.

Okraasje na oboku s sosvodnicami ni več prepleten sistem iz kamnitih gotskih reber (s figuralnimi sklepniki, ščitkami, rozetami in na stikih mreže in s konzolami na stikih s služniki), ki bi dejansko povezovalo ali celo opiralo, temveč na mrežo in robove "prilepljena" (vgrajena) girlanda, na stikih prekinjena s sklepniki, ščitki, rozetami. Kamnoseško oblikovane gotske oblike na oboku so zamenjali iz gline in po šabloni izdelani okraski, ki se motivno navdihujejo pri žitnem polju, vinski trti, pri angelih in pri simbolih smrti.

Gotska kapela je močno presvetljen prostor, tako tudi pokopališko kapelo presvetljujejo visoka, šilastoločna in s krogovičjem v vrhu okrašena okna, troje oken na vsaki strani.

Pevski kor je vključen v nadstropje zvonika in ga povezuje s kapelo bogato okrašena biforna odprtina, na čelni strani zvonika pa ta prostor označuje bogato prevrtana rozeta. Dostop do kora omogočajo strme stopnice, vgrajene v zid severne fasade zvonika.

V gornji dve nadstropji zvonika vodijo le premične lestve. Vrhnje nadstropje z dvema zvonovoma se preko visokih bifornih odprtin odpira na vse strani, spodnje pa ima v niši na čelni strani razpelo sv. Križa. Namesto piramidalne strehe prekriva zvonik ravna plošča, na oglih pa poganjajo kvišku iz stolpičev zrasle fiale s križnimi rožami. Tudi osrednji vertikalni poudarek nad ploščo oblikuje v ploščevino odeti isti motiv v večjem merilu.

Pod kapelo je klet z dostopom do grobnic, ki so razporejene vzhodno in zahodno od osrednjega hodnika.

*Kapelica sv. Križa čaka, da jo obnovimo
foto J. Platiše*

*Stranski pogled
foto M. Frelj - Ribič*

Malo gotsko oblikovano okno na severni strani osvetljuje temačen prostor.

Kot poroča Ivan Steklasa, je župnik Vincencij Vovk rad spremljal nove pozidave in ureditve v sosednjih župnijah; tako je bil tudi večkrat na Dolah, kjer je stavbni mojster G. B. Pascoli v letih 1858 do 1862 gradil v zapoznelem klasicizmu oblikovano župnijsko cerkev, ki pa z ničimer ne kaže kvalitet avtorja pokopališke cerkve v Šentrupertu. Ali pa gre vseeno za istega mojstra? Verjetno je moral Vincencij Vovk osebno pridobiti stavbenika za nalogo, ki naj bi jo bil opravil na pokopališču v Šentrupertu. Verjetno je bil ta župnik tudi naročnik z izkušnjami, ki je pri izdelavi načrtov znal z izbranim stavbenikom tudi ustvarjalno sodelovati. Nesporna pa je Vovkova volja, da dobi namesto anonimne, zgolj koristne mrtvašnice iz leta 1805 elegantno arhitekturo v takrat modnem novogotskem slogu.

Če je stavbenik G. B. Pascoli in po dr. Marinu citirani Poseoli (Paseoli) ista oseba, potem si lahko razložimo njegovo nadvse uspelo avtorstvo pri pokopališki cerkvi tudi s tem, da mu je stavbna naloga "ležala", da je bil pri oblikovanju neobremenjen in da ga je navdihovala stara arhitektura šentruperske cerkve, še posebej oporniki na zunanjsčini prezbiterija. Stopnjevani opornik, ki se razraste v stolpiček in izzveneva v fialis križno rožo, je prevzet od tam, predstavlja pa temeljni arhitekturni krasilni motiv in ne arhitekturno tektonski motiv avtorjeve zamisli pri pokopališki kapeli in tako na svoj način odmeva duha kraja.

Če naj bi bila dematerializacija stavbne lupine in z njo povezani vertikalni vzgon prostora končna kvaliteta pravega srednjeveškega gotskega sloga, pa ta slogovni vtis v novogotski podobi 19. stoletja proizvajajo s pomočjo sodobne gradbene tehnologije, z akademsko izdelanimi vzorci in s pravili in s preobloženo gotsko krasilnostjo.

Tudi naš avtor ne izstopa iz nakazanega okvirja te splošne oznake neogotike. Posebnost, ki dviga njegovo delo nad dolgočasno povprečje komaj omembe vrednih stavb v tistem času, pa je verjetno ta, da je krasilnost, ki jo je uveljavljal, znal ustvarjalno preoblikovati, zlasti na zunanjsčinah cerkva, v funkciji sodobnega izraza in nečesa, kar smo v našem prostoru sprejeli za svoje. Tu ne gre samo za dopadljivo všečnost, ki se tako podaja naši mehki dolenski naravi, v pokopališki cerkvi sv. Križa v Šentrupertu gre za dodatni vsebinski presežek, ki ga je dr. Marin ocenil takole: "Celota daje vtis igrivosti trdnih in navideznih stvabnih elementov, ki se spreminjajo v slikovit privid na videz zelo dragocene, vendar začasne odrske kulise ..."

Dodala bi samo tole: Marsikdo, ki se je na tem pokopališču že moral posloviti od dragega človeka, bi mi lahko pritrdil, da se tu in tam dozdeva smrt manj dokončna in kruta, kot v resnici je, prav zaradi cerkvice gori na vrhu, kjer se resničnost tako zlahka pretaka preko njenih oblik v navideznost in brezčasnost.

Pripis: Ko sem pred dnevi obiskala kapelo, je bilo majhno okno v kleti odprto, brez vsakršne zapore, težak pokrov ene od grobnic pa odmaknjen. Odkar so leta 1942 - menda italijanski vojaki - prvič oskrunili grobnico družine Barbo, so ti pokojniki do danes še vedno brez dostojanstva miru, ki ga vsem mrtvim dolgujemo živi.

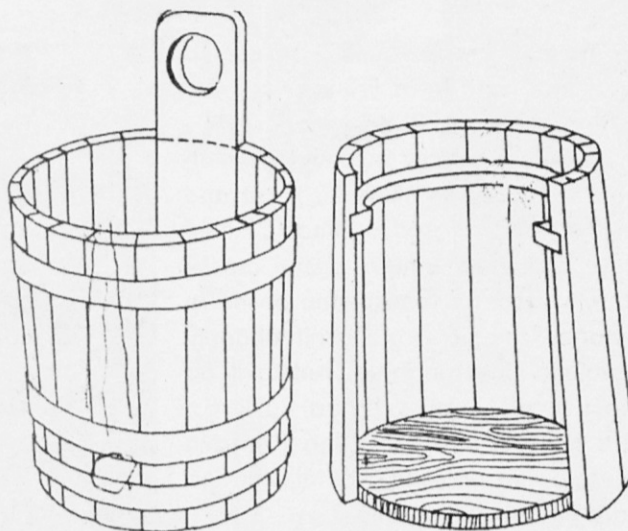
Majda Frelj - Ribič

IZ SKRINJE LJUDSKEGA IZROČILA

Zgodovinski krožek na Osnovni šoli dr. Pavla Lunačka se pod vodstvom prof. Mire Brezovar že nekaj let vključuje v raziskovalne naloge, ki jih organizira Zveza prijateljev mladine Slovenije. Letošnji naslov Kako so živeli in stanovali naši predniki je bil še posebej mikaven, zato ni bilo težavno dobiti skupine zagrizencev, ki so se lotili dela. Splačalo se je: naloga je bila ovrednotena z zlatim priznanjem!

Naj namesto čestitk in rubrike Iz skrinje ustnega izročila objavimo iz naloge odlomek, kako so nekdanj prali:

Perilo in obleko so prali enkrat tedensko. Perilo so dali v večje lesene čebričke na odmakanje, ga nato namilili in podrgnili - zmencali. Sprat so šli na potok. Najhuje je bilo prati pozimi, ker je bila voda na potoku ledeno mrzla. Mnogokrat so morale ženske led razbiti, da so prišle do vode. Nekatere gospodinje so belo in boljše perilo "požehtale" tako, da so skuhale čist bukov pepel in perilo v čebričku polile s to vrelo vodo. Potem so ga zmencale, odlile vodo, jo ponovno segrele ter prelile perilo. To so večkrat ponovile. Do čistega so oprale na potoku. Za pranje so ženske uporabljale tudi doma narejeno milo. Recept za kuhanje mila nam je dala tudi gospodinja Angela Primožič, ki ga ima zapisanega v svojem zvezku s

kuharskimi recepti:

Nalij v pločevinast lonec devet litrov vode, prideni tri kilograme scvrtega loja, pol kilograma lužnega kamna, četrta litra terpentina in radion prašek. To potisni na vroče, da zavre, med vrenjem mešaj toliko časa, da se tekočina začne strjevati, ako jo dvigneš na kuhalnici. Nato hitro vlij v pločevinasto posodo, v kateri se prej strdi kot v leseni. Kuhano zreži na kose. Milo hrani na suhem prostoru.

Gospodinja Zora Vavtarjeva pa je o pranju perila povedala tole:

V čebriček, namenjen pranju, sem napravila perilo. Na dno sem najprej dala rjuhe, ki so bile največkrat platnene, nato pa še, kar je bilo belega in belo - pisanega perila. Pogrela sem vodo, dala vanjo sodo in mlačno vodo zlila na perilo. To sem naredila dopoldne in pustila namočeno, popoldne pa sem namočeno perilo zmencala na "mašini za pranje", na mizi "požajfala" in znova zmencala. To sem pustila v posodi čez noč, naslednjega dne pa na potoku Bistrica sprala. To je bilo nekako tako, kot danes naredi pralni stroj predpranje.

Potem sem še enkrat "požajfala" tam, kjer se je slabo izpralo, še enkrat pomencala in naložila v čebriček. Nato sem na štedilniku zavrela vodo, v katero sem dala sodo. Zavreti je bilo potrebno toliko vode, da je bilo perilo do vrha v lugu. Čebriček, v katerem je bilo perilo, je bil narejen tako, da sem ga pri dnu lahko odpirala in odtočila lug, ga ponovno zavrela ter zlila na perilo. Pralni čebriček je stal na lesenem štirinožnem križu, da se je lug lahko izcedil. To sem trikrat naredila. V lugu, ki je ostal od belega perila, sem oprala temno perilo, ki ga seveda nisem kuhala. Perilo sem ponovno zdrgnila na "mašini", ga dala v škaf in šla sprat na potok.

Ker takrat še ni bilo narejenega betonskega perišča, je imela skoraj vsaka hiša svoj leseni perilnik. To je bila približno od 80 do 90 centimetrov dolga, lepa gladka deska z dvema nogama, da si jo lahko postavil v vodo, perilo namakal, tolkel po njem, stiskal in ožemal. Ko je bila voda čista, si ga lahko močno ožel. Ko so napravili betonske perilnike, so leseni le redko prav prišli.

KULTURNI UTRIP

VOKALNA SKUPINA FREYA NAVDUŠILA POSLUŠALCE

V nedeljo, 28. maja, je na povabilo predsednika sveta krajevnih skupnosti Petra Freliha naš kraj obiskala Vokalna skupina FREYA iz Šmarja pri Jelšah; sestavlja jo 29 pevcev in pevk različnih starosti in poklicev. Vokalno skupino, ki ubrano prepeva že šest let, vodi profesorica Mihaela Pihler. Skupina prepeva narodne in umetne pesmi, črnske duhovne pesmi, božične in renesančne pesmi in pesmi tujih avtorjev iz različnih glasbenih obdobj. Del pesmi iz svojega repertoarja so predstavili na nastopu v naši farni cerkvi svetega Ruperta. Njihovo petje je navdušilo številno domačo publiko; koncert pa so obiskali ljubitelji lepega petja tudi iz drugih krajev Slovenije. Vsi poslušalci smo bili po koncu nastopa enotni - naša gotska lepota je pravi prostor za izvajanje takšnih prireditev in z veseljem bomo tudi v prihodnje prisluhnili podobnim koncertom.

Zvonka Krištof

*Zvoki vokalne skupine FREYA so napolnili mogočno cerkev
foto J. Platiše*

SLIKARSKO SREČANJE IN KULTURNA DEDIŠČINA

Šentrupert se je v zadnjem desetletju razvil v kraj, kjer je tudi bogato likovno življenje. Tako so bile v preteklosti samostojne razstave priznanih slikarjev Bogdana Breznika, likovnega samorastnika iz Trebnjega, diplomiranega slikarja Janka Orača ter akademskih slikarjev Franceta Slane in Veljka Tomana. Še posebej je bilo vzpodbudno, da so številna dela Šentruperčani tudi kupili. Zato se je 1994. leta, ko smo se spominjali 950-letnice prve omembe Šentruperta, porodila zamisel, da bi slikarji, ki so že razstavljali v Šentrupertu, skozi slikarsko srečanje obogatili ta prostor. Tako so se v septembru 1994 omenjeni slikarji zbrali za tri dni na Hrastnem in ustvarili okrog 20 del, ki so prav tako kmalu po razstavi našla pot med ljudi. Slikarsko srečanje smo ponovili čez tri leta, ko smo se spominjali 500-letnice gotske cerkve. Tudi tedaj je nastalo 25 novih del, ki so še posebej poudarjala bogastvo naše kulturne dediščine. Tedaj se je že omenjenim slikarjem pridružil še akademski slikar Domen Slana.

Kar je rado dvakrat, je rado še tretjič. Kulturna dediščina mora biti vrednota tudi za novo tisočletje, zato so se v majskih dneh ponovno zbrali slikarji Bogdan Breznik, Janko Orač, France Slana in Veljko Toman. Znova je nastalo 25 del, ki so bila 28. maja letos tudi razstavljena in jih je nekaj še lahko videti v šoli.

Ti slikarji so vsak po svoje zaznamovali našo pokrajino. Bogdan Breznik posebno v kozolcu najde nenehni vir ustvarjanja - in prav je tako, saj kozolci - topolarji niso nikjer lepši kot prav v Mirnski dolini. Četudi je slikarju - tako rekoč domačinu - šentruperska pokrajina poznana, vedno najde kotiček, ki ga pritegne, kot da bi ga šele tedaj odkril.

Že kar precej let je minilo, odkar je prvič prišel v to dolino diplomirani slikar Janko Orač. Takrat je slikarsko odkril Veselo Goro - in to je motiv, h kateremu se stalno vrača. V tej pokrajini je našel kot nadomestilo za svojo rojstno pokrajino Zibiko, ki ima zanj veliko sorodnosti - Šentrupert pa slikarja vedno rad sprejme - tudi zato, ker je v zadnjih letih z grafičnimi listi in motivi Šentruperta to pokrajino še bolj približal ljubiteljem Šentruperta.

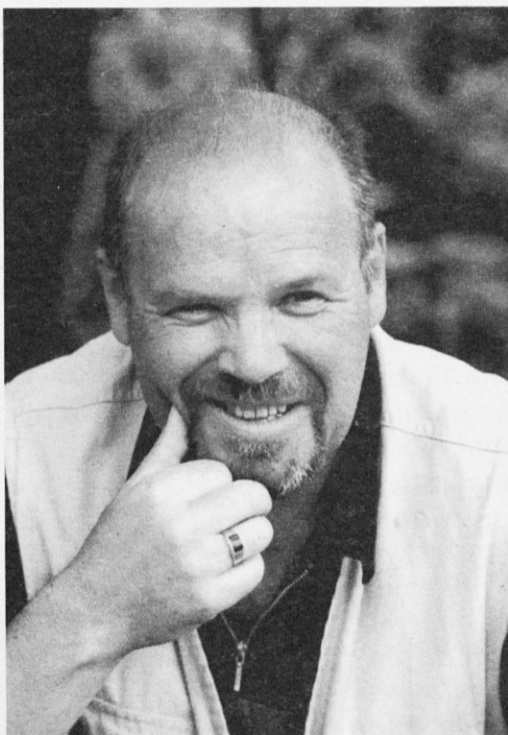
Akademski slikar France Slana je bil letos precej zaposlen z novo monografijo, zato mu je bilo kratko bivanje v Šentrupertu kot počitek. Spet je v kmečkem orodju našel svojo izpovedno moč in željo, da se znova vrne v to pokrajino. To je še posebej pomembno, saj so bila njegova dela takoj razprodana.

Največ del pa je v tej dolini ustvaril akademski slikar Veljko Toman. Pred desetimi leti je prvič razstavljal in že tedaj se je zgodilo, da so skoraj vsa dela ostala v tej dolini. Pred tremi leti se je lotil še restavracije kipa sv. Ruperta, letos pa je znova osrednjo pozornost namenjal gotski cerkvi, saj s svojo mogočnostjo privablja, če jo le enkrat vidiš.

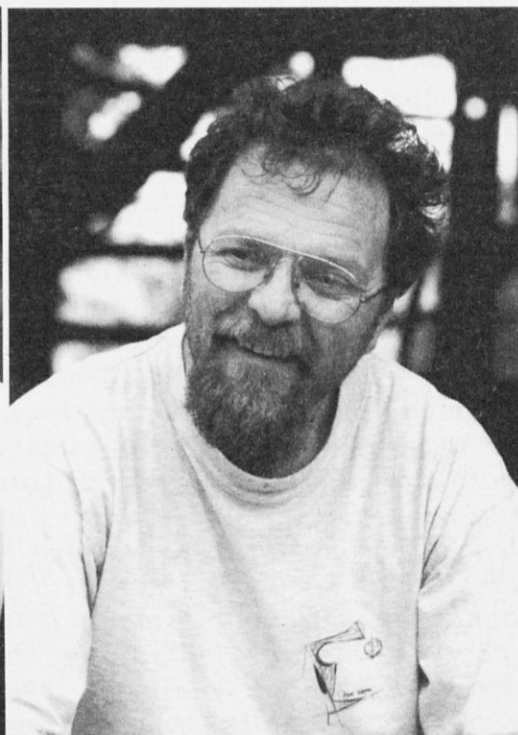
Tudi letošnje likovno srečanje je strokovno ocenil že dolgoletni znanec Šentruperta Jožef Matijević, višji kustos v Dolenjskem muzeju.

Organizatorja Krajevna skupnost Šentrupert in Osnovna šola dr. Pavla Lunačka sta ponovno dokazala, da lahko tudi na vasi živi vrhunska umetnost. Vse to pa je plod dolgoletnega sodelovanja med krajem in šolo.

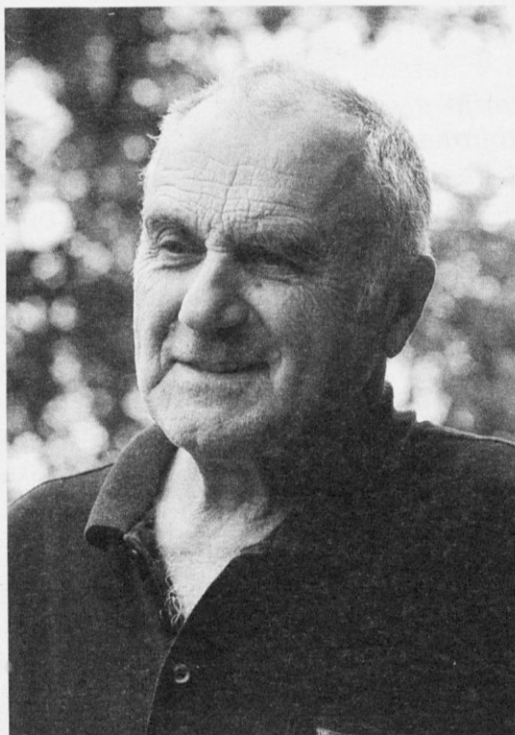
Jože Zupan

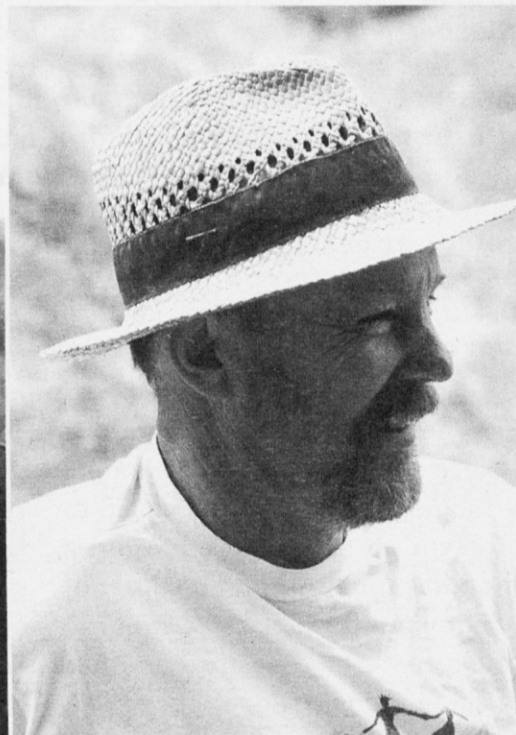
*Likovni samorastnik
BOGDAN BREZNIK*

*Diplomirani slikar
JANKO ORAČ*

*Akademski Slikar
FRANCE SLANA*

*Akademski slikar
VELJKO TOMAN
vse foto J. Platiše*

DOGODEK POLETJA: TRIO LORENZ V ŠENTRUPERTU

Konec maja, ko so v šentruperski gotski velikanki odzvanjali zvoki vokalne skupine Freya in ko smo si v Osnovni šoli dr. Pavla Lunačka lahko ogledali razstavo del, ki so nastala na zadnjem srečanju slikarjev, je bil med gosti obeh dogodkov tudi Primož Lorenz, profesor za komorno igro na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Pri nas je bil prvič in kar ni mogel prehvaliti lepote, ki jih ponuja šentruperska dolina. To sicer ni bilo naključje, da je imel Primož Lorenz poleg glasbe veliko posluha tudi za občudovanje lepote in arhitekture ene slovenskih pokrajin. Rojen Ljubljčan že vrsto let goji poseben odnos do starega mestnega jedra našega glavnega mesta, kjer stanuje, in tudi do ostalih slovenskih mest. Ko sem bila še njegova študentka na Akademiji, se spomnim srečanj na Starem trgu v bližini Akademije. S kakšno ljubeznijo nam je takrat profesor Lorenz govoril o lepotah stare Ljubljane - prav tako, kot nam je maloprej - na uri komorne igre, govoril o lepoti Brahmsove, Beethovne, Dvořakove ... glasbe! Njegove želje po ohranjanju izvirne podobe stare Ljubljane so se prav v tistem času začele tudi uresničevati - najprej z društvoma za oživljanje Stare Ljubljane in za oživljanje kulturne podobe starih mestnih jeder, ki sta obe prerasli v danes nam vsem znani projekt Imago Sloveniae - Podoba Slovenije, katerega cilj je združevanje in usklajevanje vrhunske kulturne ponudbe v slovenskih mestih.

Umetniki pred umetnino ...

Življenja in dela Primoža Lorenza ne določa samo dejstvo, da se je rodil v znamenitosti polni Ljubljani, in to staršem (in drugim prednikom) z močnim posluhom za glasbo. Njegovim staršem se je namreč rodilo pet otrok (sestra Bernarda Jeklin je urednica Jane) in kar trije med njimi so se odločili za študij glasbe. Naključje je hotelo, da so se trije bratje začeli učiti vsak svoj instrument - najstarejši Matija je poprijel za violončelo, najmlajši

Tomaž si je od nekdaj želel igrati na violino, Primoža pa so starši najbolj razveselili, ko so mu k hiši pripeljali klavir. Vsi trije so postali uspešni glasbeniki in poleg Primoža sta tudi ostala dva brata danes zaposlena kot glasbena pedagoga. Matija Lorenz je lahko ponosen na vrsto violončelistov, ki jih je vzgojil na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani - a kljub temu vedno ostaja skromen. Na isti šoli poučuje tudi Tomaž in prav letos je za svojo

pedagoško dejavnost dobil Škerjančevo nagrado, priznanje, ki ga SGBŠ vsako leto podeli najbolj zaslužnim pedagogom in dijakom. (Tudi sama sem zaposlena na tej šoli in lahko zagotovim, da Tomaževe duhovite pripombe prav poživijo naše skupne konference). Njegovo violinsko poučevanje se širi med druge glasbenike, ko jim pomaga pri komornem muziciranju (tudi na Akademiji za glasbo). Kot odličan organizator se zadnja leta

predstavlja še na Obali, kjer poleti potekajo seminarji za razne instrumente; z ženo, pianistko Alenko Šček Lorenz, pa sta pred leti ustvarila zanimiv skupen projekt, ko sta posnela celoten opus slovenskih skladb za violino in klavir. To pa še ni vse: budno spremlja delo slovenskih glasbenikov in koncerti, ki jih običajno organizira v Modrem salonu hotela Union, so postali že kar tradicionalni. Na njih slovenski glasbeniki predstavijo odlomke iz svojih novih albumov, Tomaž Lorenz pa glasbo popestri s povezovanjem koncertov in z razgovori z nastopajočimi.

Prav naključje je hotelo, da so si trije bratje v otroštvu izbrali instrumente, ki sestavljajo klasičen KLAVIRSKI TRIO. Ta komorni sestav je med najbolj popularnimi zasedbami, saj je zanj napisanih veliko skladb. Trije bratje so v svoji mladosti imeli tudi srečo, da so imeli učitelje, ki so jih spodbujali k skupnemu muziciranju. Tako so kot trio prvič zaigrali že leta 1954 in so do danes imeli že več kot 2000 nastopov. Poseben praznik je bil zanje pred dvema letoma, ko so imeli v Slovenski filharmoniji v Ljubljani jubilejni koncert - takrat je namreč minilo že štirideset let, odkar so prvič zaigrali v tej dvorani. TRIO LORENZ pa se v teh letih skupnega muziciranja ni predstavil zgolj slovenski publiki. Spoznali so jih po širni Evropi, v Severni in Južni Ameriki, Afriki in v Aziji.

Postali so popularni ne le zaradi zanimivih izvedb, temveč tudi zato, ker so ena redkih skupin na svetu, ki dela izvajajo na pamet. V teh letih se jim je nabralo tudi ogromno anekdot in zanimivih prigod. Med študijem komorne igre pri profesorju Primožu Lorenzu se mi je še posebej vtisnila v spomin tale: Nekoč so imeli v Parizu koncert prav na dan, ko je v tem mestu koncertiral slavni ruski pianist Svjatoslav Richter (lani so prav tega pianista v neki angleški reviji tako kritiki kot publika proglasili za najboljšega

pianista 20. stoletja). Bratje Lorenz so se zato bali, da bo njihov koncert slabo obiskan, a zgodilo se je ravno nasprotno - sprejela jih je polna dvorana navdušenih poslušalcev.

Bratje Lorenz nastopajo z raznolikimi skladbami - od Haydnovih triov, ki so kot prvi za tako zasedbo nastali pred dobrimi 200 leti, do najnovejših slovenskih del (med njimi jih je bilo kar precej napisanih prav za Trio Lorenz). Prav v zvezi z njihovim repertoarjem pa smo na nedavni predstavitvi novega albuma dveh slovenskih izvajalcev izvedeli še eno anekdoto, ki jo je Tomaž Lorenz vpletel ob razgovoru z glasbenikoma. Nekoč so se člani Tria dogovarjali za koncert v cerkvi v Toscani, in organizatorji so jih rotali, naj v program ne vključijo nobene sodobne skladbe, ker jih bo tamkajšnji župnik sicer nagnal. Bratje so se kljub grožnjam odločili za tveganje: izvajali so moderno delo slovenskega skladatelja Primoža Ramovša. Po koncertu so v strahu opazovali župnika, ko se jim je približeval. In kaj jim je rekel? Da mu je bil njihov program sicer všeč, ampak Ramovš pa je bil naravnost fantastičen!

Njihovo popularnost in vztrajno delo so nagradila tudi mnoga priznanja in nagrade - med njimi dve nagradi Prešernovega sklada in nagrada Društva slovenskih skladateljev.

Ko se je Primož Lorenz pred tedni ustavil v Šentrupertu, je obljubil, da bo še prišel - tokrat s svojima bratoma. V soboto, 22. julija, se nam bodo ob 20.30 v farni

cerkvi sv. Ruperta predstavili s koncertom. Zaigrali nam bodo tri dela, ki spadajo v sam vrh priljubljenosti skladb, napisanih za klavirski trio. Najprej bodo zaigrali Trio nemškega skladatelja Josepha Haydna (1732 - 1809). Ta trio je zaradi svoje popularnosti in značilnih melodij dobil tudi vzdevek "Ciganski trio". Po Haydnovem triu bomo slišali Elegijo, ki jo je leta 1892 napisal ruski pianist in skladatelj Sergej Rahmaninov (1873 - 1943). V drugem delu pa bomo slišali še delo češkega romantika, Antonina Dvořaka (1841 - 1904). Trio Dumky je nastal leto pred Elegijo, in je Dvořakov najbolj popularen trio. Dumka je pomanjševalnica za besedo duma (misel, razmišljanje, meditacija), kar je ime za slovansko pesem, ki jo je prvotno spremljal citram podoben instrument in ki ima korenine v Ukrajini. Glasbene misli (dumke), polne spevnih melodij, ki spominjajo na narodno glasbo, je tako Dvořak strnil v glasbo, ki jo bomo imeli priložnost slišati tudi mi v Šentrupertu.

Koncert Tria Lorenz bo v Šentrupertu prav gotovo velik dogodek, saj poleg domačinov pričakujemo tudi goste iz drugih slovenskih krajev. Pridružite se nam, morda bomo ob muziciranju treh bratov začutili tudi to, da se začanja uresničevati davna želja (kasnejše svetnice) Heme Krške, ki si je ob ustanovitvi škrljevskega gradu zamislila, da bo Šentrupert postal središče dogajanja na Dolenjskem!

Damjana Zupan

PESEM ZA ŠENTRUPERT

Poleti bo minilo 75 let, odkar se je rodila pesnica in pisateljica Majda Peterlin - Vida Brest. V oživitev spomina prisluhnimo njeni pesmi:

*Kot biser prelepi
je v zlatu vkovan,
z goricami vinskimi
ti si obdan.*

*Veselo, igrivo
med polji šume
spod gričev v dolino
tri bistre vode.*

*In ko se tvoj veliki
zvon oglasi,
od Vihra do Žalostne
gore doni.*

*Povsod je po svetu
odhajal tvoj rod,
v Šentrupert se vrača
domov od povsod.*

*S ponosom tvoj sin vsak
bo vsakomur del,
pod zvonom da tvojim
je tekla zibel.*

*In lepših da nageljnov
nima ves svet,
kot nagelj je naše
doline deklet.*

*Zdaj z vincem, ki v tvojih
goricah zori,
napijmo: Šentrupert naš
naj nam cveti!*

ŠOLSKI UTRIP

SKLEPNA PRIREDITEV ZA STARŠE

Osnovna šola dr. Pavla Lunačka ima navado, da proti koncu šolskega leta pripravi prireditev za starše; z njo skuša pokazati, kaj učenci zmorejo, hkrati pa je prireditev tudi zahvala staršem za sodelovanje.

Letos sta bili takšni prireditvi kar dve; najprej so se predstavili učenci šentruperske šole, ki obiskujejo Glasbeno šolo Trebnje. Kar precejšnje število je takih učencev, predstavili so se na različnih glasbilih, verjetno pa bi jih bilo še več, če bi bil urejen javni prevoz.

Letošnja prireditev, ki je bila 12. junija, je ponovno dokazala, da je veliko učencev, ki imajo smisel za nastopanje, pohvaliti pa je treba vse, ki so prireditev pripravili, saj je bilo veliko izvirnosti. V prvem razredu so skozi abecedo vrednot pokazali, da poznanje abecede, pa tudi marsikatero vrednoto upoštevajo. V drugem razredu so z glasbeno pravljico dokazali, da imajo mnogi zelo smisel za ritem in je kar škoda, ker nimajo več možnosti, da bi razvili izrazni ples. Učenci tretjega razreda so združili prijetno s koristnim in predstavili prstne igrice. Nekateri učenci teh razredov so nastopili v dvojni vlogi, saj so pripravili igrico tudi v podaljšanem bivanju. Že mladi večkrat razmišljajo, kako bi se kljub mladosti pomladili, zato jim prav pride zdravilni napitek, za katerega pa so učenci četrtega razreda ugotovili, da je kdaj dobro tudi tako, kot je v vsakdanjem življenju.

Letos so bili med drugimi spet uspešni učenci, ki so tekmovali za Cankarjevo priznanje; zmagovalna skupina je na sproščujoč način pokazala, kaj jim Prešeren pomeni. Okvir prireditve pa je bil glasbeni: za začetek je nastopil otroški pevski zbor, za konec pa ritmični skupini; vse vodi prof. Nataša Brcar, kot je pripravila tudi drugošolce, pri pripravi prireditve pa so sodelovale še učiteljice razrednega pouka Jožica Gole, Marjanca Ogrinc, Marta Repnik, prof. Sandra Slunjski in slavistka Janja Jerovšek.

Sceno prireditvi je predstavljala tudi razstava likovnih izdelkov - spet potrdilo, da je ob iznajdljivih mentoricah v mladih veliko likovne nadarjenosti, prav gotovo pa spodbudno vpliva tudi okolje, saj šola dr. Pavla Lunačka predstavlja galerijo likovnih izdelkov.

Čisto za konec pa je bilo povabilo še k eni razstavi; učitelj tehnične vzgoje Izidor Nebesni je znal navdušiti učence za dejavnosti iz različnih materialov - del tega so pokazali na razstavi, ki je prav gotovo spodbuda za učence, saj marsikdaj sodelujejo tudi taki, ki so pri drugih področjih manj vidni.

Starši so bili zadovoljni ob tem, kar so pokazali njihovi otroci, mentorice (mentorjev je bolj malo) pa že razmišljajo, kako bi dobro vključili v prireditev za naslednje šolsko leto, kaj pa bi drugače naredili.

Jože Zupan

OSNOVNA ŠOLA DR. PAVLA LUNAČKA POSTAJA POZNANA TUDI IZVEN MEJA NAŠE DOMOVINE

Osnovnošolski učitelji in vzgojitelji iz zamejstva, tržaške pokrajine, s svojim zavzetim delom veliko naredijo za ohranjanje našega jezika. Ministrstvo za šolstvo in šport ceni njihova prizadevanja, zato jim kdaj omogoči, da z ekskurzijami širijo svoje obzorje in se jim tako zahvali za nesebično delo.

Takšno srečanje je bilo letos prvi počitniški dan v Osnovni šoli dr. Pavla Lunačka. 32 udeležencev iz petih didaktičnih ravnateljstev - Opčine, Dolina pri Trstu, Sv. Ivan, Sv. Jakob in Nabrežina - so marsikaj slišali o zgodovini kraja, o pomenu kulturne dediščine in razvoju šolstva v Šentrupertu, navdušeno pa so prisluhnili predstavitvi zbirke Izvirne ilustracije mladinskih del, nič manj pa ni bilo navdušenja ob razstavi Slovenska slikanica za otroke sveta - 300 slikanic v 20 različnih jezikih. Pobudnik razstav jim je prikazal nastanek in širjenje zbirk, hkrati pa vzpodbudil, da bi tudi oni v manjšem obsegu

*Obiskovalci lepote šole dr. Pavla Lunačka so si pod vodstvom župnika Mirka Simončiča z zanimanjem ogledali mogočno cerkev
foto J. Platiše*

ustvarili kaj podobnega, saj je na Tržaškem veliko odličnih ilustratorjev, zbranih okrog literarne revije Galeb.

Udeleženci so si ogledali še gotško cerkev, kjer jim je župnik Mirko Simončič razkril 500-letna dogajanja v cerkvi, dan pa so sklenili še z bežnim ogledom Jurčičeve Muljave in stiškega samostana. Že zdaj so se dogovorili o sodelovanju tudi v prihodnje.

Jože Zupan

POZLAČENO ŠOLSKO LETO

Že nekaj let ob koncu šolskega leta ugotavljamo, da tako uspešnega leta drugo leto prav gotovo ne bo. Veseli smo, ker se v svojih predvidevanjih tudi zmotimo. A prav zares: tako uspešnega leta, kot je bilo letos, pa skoraj ne more več biti. (Če pa smo se zmotili - nič hudega!)

*Zlata generacija
foto J. Platiše*

Res so nam učenci ob prizadevnih mentorjih kar natresli priznanj: pet zlatih priznanj pri zgodovini, štiri zlata priznanja pri Veseli šoli in zlato priznanje iz materinščine; vsi nosilci zlatih priznanj so seveda dobili tudi srebrna priznanja - zraven pa imamo še tri srebrna priznanja iz materinščine, dve srebrni priznanji iz matematike, še eno srebrno priznanje pri zgodovini, kar pet srebrnih priznanj iz kemije, za nameček pa še nagrajena zgodovinska naloga z zlatim priznanjem in drugo mesto na državnem tekmovanju iz računalništva. Vsem tem uspehom je treba dodati še deveto mesto v državi pri mlajših košarkaricah, pri športnem področju so bili večkrat glede na našo velikost nadpovprečno uspešni, imamo številna nagrajena literarna in likovna dela, uspešni so bili mladi čebelarji, saj so še razširili število panjev, prijetno je bilo prisluhniti pevskemu zboru in ritmiki.

Ob vseh teh uspehih se spodobi, da povemo tudi imena najbolj zaslužnih. Tu so:

Najboljša učenka je bila Andreja Udovč - vseskozi odlična, nosilka zlatih priznanj iz materinščine (druga najboljša v Sloveniji!), zgodovine in Vesele šole, bronasti priznanji iz nemškega in angleškega jezika (tu je zahtevnost veliko večja kot drugod), večkrat nagrajena v spisju, sodelovala v pevskem zboru Glasbene šole Trebnje, ki je prav tako usvojil zlato priznanje, ritmičarka - občudovanja vredna učenka. Ko so bili najboljši učenci na sprejemu pri županu Cirilu Pungartniku, smo ugotovili, da je še najboljša učenka občine!

Andreja Udovč

Nadvse uspešna učenka je bila Teja Brezovar - vseskozi odlična, zlati priznanji iz zgodovine in Vesele šole, srebrna priznanja iz matematike, materinščine in kemije - pa še odlična tekačica, likovnica, ritmičarka, odlikuje pa jo še lepo vedenje.

Tomaž Bartolj, tudi vseskozi odličen, se je okitil z zlatima priznanjema iz zgodovine in Vesele šole.

Vseskozi odlična Tina Medved je dobila zlato priznanje iz Vesele šole, pa še srebrni priznanji iz materinščine in kemije, bila odlična v spisju, ritmiki in tako kot že omenjeni sošolki prebrala kar več programov knjig za bralno značko.

Vseskozi odličen je bil tudi Peter Frelih, ki je dobil srebrno priznanje iz kemije.

Bojan Zupanc pa je bil najboljši računalničar v 8. razredu, saj je na državnem tekmovanju zasedel drugo mesto.

Močni konkurentki najboljšim osmošolcem sta bili sedmošolki Mateja Ramovš in Maja Bartol. Mateja je dobila zlato priznanje iz zgodovine ter srebrni priznanji iz materinščine in kemije in bila odlična pri spisju. Maja pa je prav tako z zlatim priznanjem iz zgodovine, s srebrnima priznanjema iz matematike in kemije, obe sta

ritmičarki in še kaj.

Mojca Gorenc iz 6. razreda pa je usvojila srebrno priznanje iz zgodovine in bila občinska prvakinja v Veseli šoli.

Sodelavci z zlatim priznanjem za zgodovinsko raziskovalno nalogo so bili: Teja Brezovar, Maja Bartol, Mateja Ramovš, Tina Medved, Peter Frelih, Andreja Udovč, Maja Gregorčič in Barbara Škoda.

Seveda pa ne smemo mimo mentorjev, ki so pripomogli za zlata in srebrna priznanja - kar po abecednem redu: Irena Anžur Brdar (- le-ta je pripomogla tudi k zlatemu priznanju mokronošnemu učencu), Mira Brezovar (s petimi zlatimi priznanji se uvrščamo med štiri najbolj uspešne šole v Sloveniji), Janja Jerovšek, Marija Kresal, Marinka Mohorčič, Tomaž Povšič in Marta Repnik.

Močno jedro v nekaterih razredih vzbuja upanje, da bo letošnji uspeh kdaj še presežen.

Tudi vsem neimenovanim najboljšim iskrene čestitke in zahvala njihovim pedagoškim delavcem!

Še zadnja novica v juliju:

Pri literarnem natečaju Voda je vir življenja je v dolenski regiji zasedla prvo mesto učenka 7. razreda šentruperske šole Mateja Ramovš - njen spis je tudi tretji najboljši v državi.

Čestitamo!

Jože Zupan

USTVARJALNOST MLADIH

Navado imamo, da se člani novinarskega krožka, ki ga mentorica Danica Zupan vodi že 40. leto, predstavijo z zaokroženo podobo. Tokrat pa je drugače - predstavljajo se učenke osmega razreda, ki so bile vsa leta najbolj aktivne, pridružuje pa se jim še najbolj ustvarjalna učenka 7. razreda. Naj bo prijetno branje!

DRAGOCENOST NAŠE KNJIŽNICE

Po napornem šolskem dnevu sem sklenila, da bom obiskala še našo šolsko knjižnico. Vstopila sem; prostor je napolnjevala neka posebna - vznemirljiva tišina, ki mi je s svojim tihim glasom sporočala, da je to pravzaprav zelo živahen prostor. Le kje drugje bi se lahko na tako majhnem prostoru znašlo toliko zgodb, ki, čeprav ulete med platnice in liste, vendarle živijo vsaka svoje življenje, a so hkrati tudi del mojega, tvojega, našega življenja. Sprehajala sem se med knjižnimi policami in se počutila kot deklica, ki na božični večer odvija darilo in se sprašuje, kakšno presenečenje se skriva v njem.

Potem pa mi je pogled splaval k stenskim vitrinam, v katerih so razpostavljene slovenske slikanice, prevedene v mnoge svetovne jezike, kajti naša šola ima to srečo, da imamo zbirko blizu tisočih slikanic skupno z njihovimi prevodi v kar 20 jezikih. Z ene stene sta me pozdravljali nesmrtna Muca Copatarica avtorice Ele Peroci in Švilja in škarjice Dragotina Ketteja, z druge pa mi je Martin Krpan z

močnim glasom voščil: 'Dober dan!' Spomnila sem se zgodbe o tem, kako je naš, slovenski junak - preprosti kmečki sin, rešil cesarski Dunaj pred hudobnim Brdavsom. Da, res je to le pripovedka, toda pogosto se v takšnih zgodbah skriva tudi zrnce resnice.

V zgodovini je precej dokazov, da smo tudi Slovenci sodelovali pri ustvarjanju današnje podobe Evrope, torej smo njen bistveni sestavni del. Ob tem se poraja vprašanje, ali smo res tako majhni in nepomembni, kakor si morda o nas mislijo drugi in tudi - pa če si priznamo ali ne - pogosto tudi mi sami. Res je, nikoli nismo bili narod velikih osvajalcev, kot na primer ponosni Rimljani, vedno so nas imenovali 'narod hlapcev in dekel.' Pa bi se 'narod hlapcev in dekel' znal postaviti za svoje pravice in vedno, kadar je bilo zares hudo, znal premagati težave, bi v dolgih letih pritiska, ki so ga nad nami izvajale najprej Avstro - Ogrska in kasneje nacistična Nemčija in fašistična Italija, znal ohraniti svoj jezik in ubesediti toliko čudovitih misli, iz česar so potem nastajala velika književna dela, povsem primerljiva z deli takratnih najboljših evropskih piscev? Ljudje lahko ponesemo glas svojega naroda v svet, da bomo skupaj z drugimi narodi odkrivali, kaj pomenijo pojmi: mir, sožitje, demokracija, spoštovanje človekovih pravic, in živeli z vsem tem v neki ubranosti, harmoniji.

Evropa bi morala biti kot glasba, kot pesem, za katero je jasno, da je v njej pomemben vsak najmanjši ton, vsak akord, pa vendar šele vsi skupaj tvorijo celoto, ki je nepopolna, če manjka kateri koli delček.

Vedno, kadar bodo rekli, da smo majhni, bom priznala, da je to res, a da smo nepomembni - tega nikoli. Vedno bom rekla, da sem ponosna, ker sem Slovenka, da sem vejica drevesa ljudstva, ki govori slovensko. Naša lipa je zelenela mnogo let in še zdaj zeleni. Marsikdaj so bili tisti, ki so

jo ohranjali zeleno, narodni buditelji - pesniki, pisatelji in drugi napredni kulturni delavci, ki so imeli radi lepo slovensko besedo in niso dopustili, da bi izumrla. Dr. France Prešeren, naš največji poet, je zapisal, da je 'slep tisti, ki se s petjem ukvarja', a če ne bi bilo v naši zgodovini nekaj takih 'slepih' ljudi, bi mi dandanes ostali slepi za vse lepote naše dežele, od morja, ki s šumenjem valov pripoveduje zgodbe davno minulih dni, do zasneženih gora, ki so kot stražarji vseskozi bedele nad potomci starih Slovanov, in bili bi slepi tudi za naš lep jezik, ki med redkimi na svetu pozna čarobnost dvojine.

Da, vse to mi je povedala ena sama drobna knjižica o Martinu Krpanu. A tudi druge slikanice slovenskih avtorjev, ki so prevedene v tuje jezike, me niso pustile, da bi jih prezrla.

'Kaj pa me, smo mar nepomembne?' so me spraševale. In ker taka vprašanja terjajo odgovor, sem jim v mislih iskreno odgovorila: "Ve ste moje okno v svet, zaradi vas se mi odpirajo neke nove, vesoljne razsežnosti, ki se jih z razumom ne da razložiti, zaradi vas nisem ozek človek, ki bi mu bili pomembni le dosežki njega samega in njegovega lastnega naroda, pač pa mu je mar tudi za dogajanja v evropskem in svetovnem merilu, saj je poanta v tem, da se drug od drugega učimo in se med sabo dopolnjujemo. Torej bi rekla, da ima vsaka medalja dve plati; res je, da smo Slovenci edinstveni in si zaslužimo vse pravice, ki jih imajo druge države, a res je tudi, da so drugi narodi prav tako pomembni. Dejstvo je, da se moramo Slovenci zavedati svoje pripadnosti in identitete, seveda pa se moramo tudi zavedati, da drugi narodi niso nič slabši od nas, imajo prav tako svoje korenine, svojo kulturo, kar je treba spoštovati."

Za hipec se mi je zazdelo, da je knjižnica zaradi slikanic neprimerno večja, kot je v resnici. Vsaka slikanica namreč pomeni povezavo z drugimi

otroki v Evropi. Morda si prav v tem trenutku deklica iz Londona ogleduje angleški prevod Mačka Murija in se sprašuje, če tudi kdo drug na svetu razmišlja o pomenu povezanosti med narodi preko umetnosti. Takrat sem se počutila bližje svojim vrstnikom kot kdajkoli prej in v mislih občudovala vse pisatelje, ki so v preteklosti pisali knjige, jih pišejo danes in jih bodo tudi v prihodnje, ne da bi vedeli, da si morda postavljajo spomenik večnega življenja in gradijo mostove med različnimi ljudstvi.

Tudi Slovenci se lahko s svojimi dosežki na kulturnem, športnem področju in drugod povsem enakovredno primerjamo z dosežki najrazvitejših evropskih držav. Če pogledamo s tega zornega kota, smo že davno del Evrope. Torej - komu mar politika!

Zavedam se, da je upanje, da bi 'velike' države kdaj obravnavale 'male' popolnoma enakovredno, v glavnem utopija. Pa ne zaradi tega, ker bi bilo idejo o enakosti držav nemogoče realizirati, pač pa zato, ker je splošna miselnost ljudi - seveda ne vseh - takšna, da so tisti, ki so majhni, navadno manjvredni, ne upoštevajo nas tako, kot bi nas v nasprotnem primeru. V resničnem življenju je večinoma tako, da je 'šibki pred močnim vedno kriv', kot pravi neka basen. Če si ogledamo, kako je s človekovimi pravicami, bi kaj hitro ugotovili, da obstajajo na papirju, marsikdaj tudi v besedah, stavkih, polnih visokoletečih zamisli; v vsakdanjem, resničnem življenju pa se preprosto ne obnesejo. Krivi pa smo sami.

Včasih razmišljam o vseh krivicah, ki se godijo po svetu, in se sprašujem: "Zakaj?" Pred očmi se mi prikazujejo drobci žalostnih slik: vidim begunskega otroka, ki se z neizjokanimi solzami v očeh obrača k materi. Ta mu ne more pomagati, lahko ga le stisne k sebi in upa, da jima bo drugje bolje. Vidim tudi, kako se le kakšnih sto kilometrov

stran otroci brezskrbno igrajo. Da, morda le sto kilometrov stran, a se zdi, kot da bi bile med njimi milijarde svetlobnih let. Kje je tu pravica?!

Najhuje pri vsem tem pa je, da mislimo, da se pri nas to sploh ne dogaja, da je to problem tako imenovanega tretjega sveta, držav, ki so močno zaostale, pri nas pa tega ni. Pri nas ni socialnih problemov, kot so revščina, lakota, stanovanjska stiska in brezposelnost, ni brezdomcev, zlorabljanja otrok in žensk, ni rasnega razlikovanja in drugih kršitev človekov pravic. Kaj pa mislite, saj vendar živimo v civilizirani, visoko razviti družbi z določenimi življenjskimi normami!

In tako si veselo zatiskamo oči pred resnico. Koliko časa še?

Pri vsej tej problematiki sodobne družbe pa so na našem svetu tudi stvari, ki nam dajejo pogum, da se naše upanje takrat, ko pridejo težave, ne poruši kot peščeni grad ob malo višji plimi.

Ena izmed stvari, ki dajejo življenju lepoto in smisel, je prav gotovo tudi umetnost, v kateri se lahko najde vsakdo izmed nas. Umetnost je tudi doseganje ciljev, iskanje izzivov, brez katerih je prihodnost porazna.

Poskusimo se ozreti vase in ugotoviti preprosto resnico: vsi smo del mozaika, katerega čar je v tem, da je sestavljen iz mnogoterih kamenčkov, ki so vsak po svoje lepi ravno zaradi raznolikosti. Naš cilj za prihodnost naj bo, da bodo Slovenija in vse ostale države Evrope skupaj tvorile pisan mozaik, v katerem bo prav vsak kamenček enakovreden drugim. Naj bodo kamenčki čudoviti v svoji barvni enkratnosti in neponovljivosti, kajti svet ni le bel in črn - vmes je še mnogo barv.

Nenadoma se mi je vsa ta zbirka slikanic slovenskih ilustratorjev in slovenskih avtorjev, predstavljena v različne jezike, zazdela kot ogromen

mozaik, v katerem so združeni vsi mladi bralci Evrope. In na koncu vsega tega kraljestva otroštva sem začutila hvaležnost, ker se je pobuda pisateljice dr. Kristine Brenkove, dolgoletne urednice založbe Mladinska knjiga in soustvarjalke slikanice v različnih jezikih, uresničila prav na naši šoli z ravnateljem in s knjižničarjem prof. Jožetom Zupanom. Našemu knjižničarju ni bilo žal potrkati na vrata založb in številnih pisateljev, ki so bili pripravljeni podariti slikanice šoli. Zbirka je nastala ob 375-letnici šolstva v Šentrupertu pred šestimi leti; sprva je štela samo 43 slikanic - danes pa je samo knjig, ki so povezane z imenom Ele Peroci, kar 34, 22 je takih, na katerih je napisano ime Leopold Suhodolčan, z vseh sten se obračajo vate znana imena pisateljev in ilustratorjev. Res je največ takih slikanic že izšlo pred več kot 15 leti, zato pa je knjižničar toliko bolj vesel, če tudi v današnjem času odkrije podobna prizadevanja; lani se mu je to zgodilo s slikanico Ivana Bizjaka Nori bik - slikanica je izšla v sedmih jezikih, letos pa so se v bogastvo lepote Mojce Cerjak odele pesmi Srečka Kosovela Deček in sonce - tudi v štirih jezikih. Kaj niso vse te slikanice kot sonce - ves ta svet slikanic kot dokaz, da smo že davno sestavni del velikega človeštva, ki mu pravimo Evropa?! In naša knjižnica je tako tudi Evropa v malem.

Dan se je prevesil že v popoldne, ko sem se vsa zamišljena pomikala proti domu - in tedaj sem bila tudi jaz kamenček v mozaiku Evrope.

Andreja Udovč, 8. razred

MLADI ZNAMO CENITI STAREJŠE

Na poti v šolo in iz šole srečujem tudi mnogo starejših ljudi. Nekateri posedajo pred hišo in strmijo v naravo, drugi, ki so še čili in zdravi, pa opravljajo kakšna dela. Vsi, prav vsi, pa vedno odzdravijo na moj pozdrav, v čemer se kaže tudi njihova prijaznost in naklonjenost. Res bi bili prav vsi vredni, da bi jih omenila. A odločila sem se samo za eno osebo, ki je meni in tudi našemu kraju zelo pri srcu.

To je Pepca Slapšak, za nas vse teta Pepca, gospodinja v našem župnišču. Teta Pepca ima res zlato srce, zato ji bom namenila nekaj besed.

Njene korenine so na Hrastnem. V mladosti je živel v veliki revščini in prav tako tudi ostali njeni domači. A pomanjkanje je ni motilo. Dokler ... Do vojne je mislila, da ima vse in bila je srečna. Starši so skrbeli zanjo in ob njih se je varno počutila. Z vojno pa se je začela beda. Skrivanje in trepetanje, same črne misli. Vojna se je končala, a sledilo je še večje pomanjkanje. Potrebno je bilo veliko truda in moči, da so se vsaj za silo pobrali. Delo je bilo zelo težko dobiti in ko se je ponujalo mesto gospodinje v župnišču, je imela teta Pepca največ sreče, da ga je dobila. Danes pravi, da je v župnišču preživela veliko lepih, pa tudi žalostnih trenutkov. Najbolj je trpela med boleznijo danes že pokojnega župnika Janeza Vidica. Bila mu je kot druga mati. Vsi se ji čudimo, da lahko opravi toliko dela. Vodi jo zlato srce in dobre besede.

Teta Pepca bi vse naredila, da bi lahko pomagala ubogim. Vsak dan moli zanje, sodeluje pa tudi s Karitasom. Nekoč so iz Ognjišča v naše župnišče pripeljali nekaj tovornjakov hrane in obleko. Teta Pepca je vse razdelila med revne v naši okolici. Vedno, ko se srečuje z ubogimi, jim kaj ponudi. Če ne drugega, vsaj lepe besede iz srca. In kaj misli teta Pepca o nas, mladih? Če smo pridni, je dobro, če nismo, pa

je seveda tudi ona huda na nas. Tako pa je tudi prav. Včasih res zganjamo takšen hrup, da se vse trese. Sicer pa nas ima rada in tudi mi njo. A ne le zaradi piškotov, ki nam jih dostikrat speče, temveč predvsem zaradi njene prijaznosti.

Za konec pa bi omenila še dve njeni misli, ki sta mi segli do srca. Prva se glasi: Najlepša sreča v starosti je spomin na lepo preživeto mladost. Pravi, da je bila njena mladost lepa. Vsako nedeljo so šli k maši, praznovali ob cerkvenih praznikih, sicer pa veliko šivali in brali. To je bila njihova zabava. In pravi, da se je kljub pomanjkanju imela prav lepo v primerjavi z današnjo mladino, ki zahaja v klube ter si uničuje telo z drogo. Tudi za vse te izgubljene duše moli, da bi našli pravo pot ter se znali zabavati na drugačen - čist način. In še druga misel: Največja sreča je, če veš, da lahko komu kaj pomagaš in mu kaj ponudiš.

Še marsikaj mi je povedala. Teta Pepca ima čisto dušo in zlato srce. Mogoče se mi mladi, ki zahajamo v župnišče, premalo zavedamo, koliko tega bogastva smo tudi mi deležni. Bog naj ji poplača!

Tina Medved, 8. razred

OBLJUBA

Obljubiti je lahko, držati obljubo pa bolj težko.

Zato: kdor obljubo da,
naj jo izpolniti zna,
saj če mož beseda si,
zaupajo ti vsi.

Če jaz obljubo komu dam,
me vedno vest skeli,
če obljuba izpolnjena ni.

Potrudi se ti,
potrudila se bom jaz,
da bo dana obljuba
izpolnjena pravi čas.

Teja Brezovar, 8. razred

TUDI JAZ SEM DELČEK EVROPE

Evropa je velik mozaik različnih narodov. Vsak kamenček je pomemben in brez njega ne bi bila slika popolna. Kamenček v osrednjem delu pa še posebej vzbuja pozornost. Imenuje se Slovenija. Ta delček mozaika je izredno majhen, vendar vsebuje najrazličnejše barve v vsej njihovi barvitosti. Na videz je majhen in nepomemben, a v sebi skriva toliko razsežnosti in lepote, da se čisto vseh sploh ne da izliti na papir. Poskusila jih bom opisati vsaj nekaj.

ALPE nam na zemljevidu Evrope tako vzbudijo pozornost: tako veliko in mogočno gorovje je to. Mozaiku daje lepo temno rjavo barvo, ki se konča ravno v Sloveniji. Lahko pa rečemo, da se pri nas šele začne kazati v svoji lepoti in z vsemi možnostmi, ki jih ponuja tudi nam.

BALKAN je še eden izmed koščkov Evrope, na katerem leži tudi Slovenija. Ta kos mozaika je sicer gospodarsko in politično v zaostanku za ostalimi državami, a Slovenija med njimi izstopa. Trudimo se, da bi bili najboljši, in upam, da nam bo uspelo.

CESTE nas vodijo na različne poti življenja. Povezujejo nas z različnimi ljudmi. Sever, jug, vzhod, zahod ... Odpravljamo se tja, kamor nas vodi srce. Na severu Avstrija, na severovzhodu Madžarska, na jugu in vzhodu Hrvaška in na zahodu Italija. Toliko je možnosti, a Slovenija je najlepša. Zato si jo po cestah hodijo ogledovat iz vse Evrope.

ČLOVEŠKA RIBICA živi samo v Sloveniji, v kraških jamah. Še en dokaz, da je lahko tudi na majhnem prostoru nekaj posebnega.

DVOJINA me vedno znova preseneča z možnostmi, ki mi jih ponuja. Sloveščina je med redkimi, ki vsebuje bogastvo dvojine in z njo še posebno lepo poudarja lepoto ljubezni. ELAN je beseda, ki ima dvojni pomen.

Lahko si jo razlagamo kot ime za podjetje s športno opremo - koliko vrhunskih športnikov je tekmovalo na Elanovih smučeh; v njej pa lahko začutimo tudi energijo, pripravljenost in sprejemanje za vse, kar bi nam lahko prineslo še večjo samostojnost.

FRANCE PREŠEREN je pred dvesto leti v Vrbi na Gorenjskem privekal na svet, poln krivic in razočaranj, kot je kasneje ugotovil tudi sam. In prav ta bolečina - osamljenost, neuslišana ljubezen do izvoljenke in domovine je rodila pesniško zbirko Poezije. Slovenska književnost je takrat postala znana tudi izven Slovenije.

GOZDOVI so naše veliko bogastvo, naša pljuča. Dajejo nam svež zrak, so vir energije, v njih živijo mnoge živali.

HRIBČKI so poseben okras narave; vsa Dolenjska je prepletena z njimi. Izza hribčkov vzhaja in za hribčki zahaja sonce. Na hribčkih raste vinska trta, med trtami čepijo vinski hrami - zidanice. Slovenija je hribovita dežela - pri nas imamo veliko sonca in veselja.

IDRIJSKA ČIPKA nas kot izdelek umetne obrti predstavlja po vsej Evropi; je odraz potrpljenja in ustvarjalnosti naših babic in dedkov.

JADRANSKO MORJE obliva naš primorski svet. Daje značilen sredozemski priokus tudi majhnemu koščku Slovenije in je naše veliko okno v svet.

KOZOLEC je značilno poslopje za slovensko kmetijstvo. Včasih so bili kozolci večji od hiš in so jih ljudje bolj s pridom uporabljali. V njih se je sušilo dišeče seno. Dandanes pa kozolci izgubljajo svoj prvotni pomen in nas v glavnem le še spominjajo na zgodbe naših prednikov in nam pripovedujejo o njihovi iznajdljivosti. Pa vendar bi bila danes Mirnska dolina zelo osiromašena, če ne bi bilo polno dvojnih kozolcev - toplarjev.

LJUBLJANA je trgovsko, kulturno in politično središče Slovenije. Mesto je bilo pomembno že v antičnih časih, o

čemer nam zgovorno priča zgodovinsko ime - Emona.

MAJHNOST je ena izmed lastnosti naše Slovenije. Pa saj velikost navsezadnje ni pomembna! Splošno je znano, da je pomembna kvaliteta in ne kvantiteta. Torej moramo začeti izstopati s kakovostjo.

NAREČJE nam spet priča o naši bogati zgodovini: gorenjsko, dolensko, primorsko, štajersko ... A vsem narečjem je skupen slovenski jezik, ki nas tudi povezuje.

OBIČAJI posameznih slovenskih pokrajin se seveda razlikujejo, hkrati pa nas med sabo tudi povezujejo - v njih je domačnost, ki jo marsikdaj danes pogrešamo.

PRIMOŽ TRUBAR, Slovenec, je skoraj pred štiristo petdesetimi leti napisal prvi slovenski knjigi - Katekizem in Abecednik. Bil je med prvimi, ki se mu je porodila zamisel, da bi 'lubi Slovenci' organizirali slovensko cerkev in šolstvo.

REPUBLIKA v grškem jeziku pomeni 'zadeva ljudstva'. Tudi Slovenija je republika, ki še išče svoje mesto na političnem zemljevidu Evrope.

SLOVENCİ smo nadvse majhen kamen v mozaiku evropskih narodov. Pa vendar v nas živi toliko vztrajnosti, potrpežljivosti in ljubezni, da smo se skozi dolga leta bojevanja in strahu, da bi nam vzeli našo domovino, le obdržali. Toliko prelite krvi, solza, razočaranj in nezadovoljstva ... Na koncu pa se je izkazalo, da se je bilo vredno boriti, saj govorimo NAŠ jezik, živimo v NAŠI državi; saj Slovenija JE in Slovenci SMO. Občudujem ljudi, ki so pripomogli, da nas niso uničili in sem vsa ponosna ob misli, da sem Slovenka.

ŠTUKELJ LEON je eden izmed junakov iz sveta slovenskega športa. Žalostno je, da smo se njegove odličnosti začeli zavedati šele takrat, ko smo ugotovili, da ga pozna ves svet in da bi tudi on lahko predstavljal našo

državo. Resnično jo je ... In letos je zmagovala Špela Pretnar. Pa tudi drugi športniki - preveč jih je, da bi jih naštevale.

TRIGLAV je visok 2864 metrov in je tako najvišji slovenski vrh. Je del Julijskih Alp. Naš simbol vztrajanja, zato se nam Triglav smeji tudi v našem grbu.

UNIVERZA je bila v Sloveniji prvič ustanovljena v Ljubljani 1919. Pred tem letom so Slovenci študirali v Gradcu in na Dunaju. Po tem letu pa je tudi preprosto kmečko ljudstvo začelo rasti v izobražene Slovence. Sedaj univerzitetno izobraženi Slovenci s svojim znanjem bogatijo Slovenijo, Evropo in ves svet.

VINOGRADNIŠTVO je ena izmed najpomembnejših slovenskih kmetijskih dejavnosti. Ima tradicionalen pomen tudi v naši kulturi. Nekatera vina pridelujemo samo v Sloveniji. Tak je cviček, ki ga dajejo tudi trte na gričku nad mojo vasjo.

ZDRAVLJICA je slovenska himna; spisal jo je France Prešeren. Zaradi svobodomiselnih idej je cenzura dve kitici črtala. Tako okrnjene pesmi ni hotel objaviti v Poezijah. Mislim, da je ta pesem genialna. V njej se skriva velika ljubezen in želja, da bi Slovincem in vsem drugim ljudem sveta vladale edinost, sreča in sprava.

ŽIVLJENJE v Sloveniji, ki je del Evrope, je nekaj posebnega. Lahko bi govorili italijansko ali nemško, lahko bi bili pod oblastjo nekega drugega naroda. In tako bi lahko pozabili na naše korenine. Pa nismo! In še vedno smo tu - v mozaiku Evrope. Naš kamenček je majhen, a se v njem zrcali največja ljubezen do domovine in našega jezika. V njem smo tudi mi - mladi rod, ki bo poskušal čimveč storiti, da bi se narodna zavest ohranila še naprej, za ljudi, ki bodo gradili Slovenijo v prihodnosti.

Med njimi bom tudi jaz.

Mateja Ramovš, 7. razred

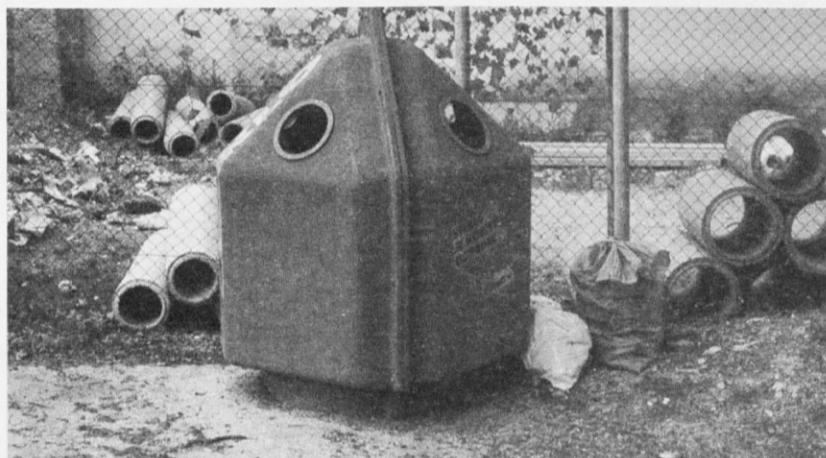

JE PRAV?

Ozka grla ob cesti prav gotovo ne pripomorejo k varnosti na cesti.

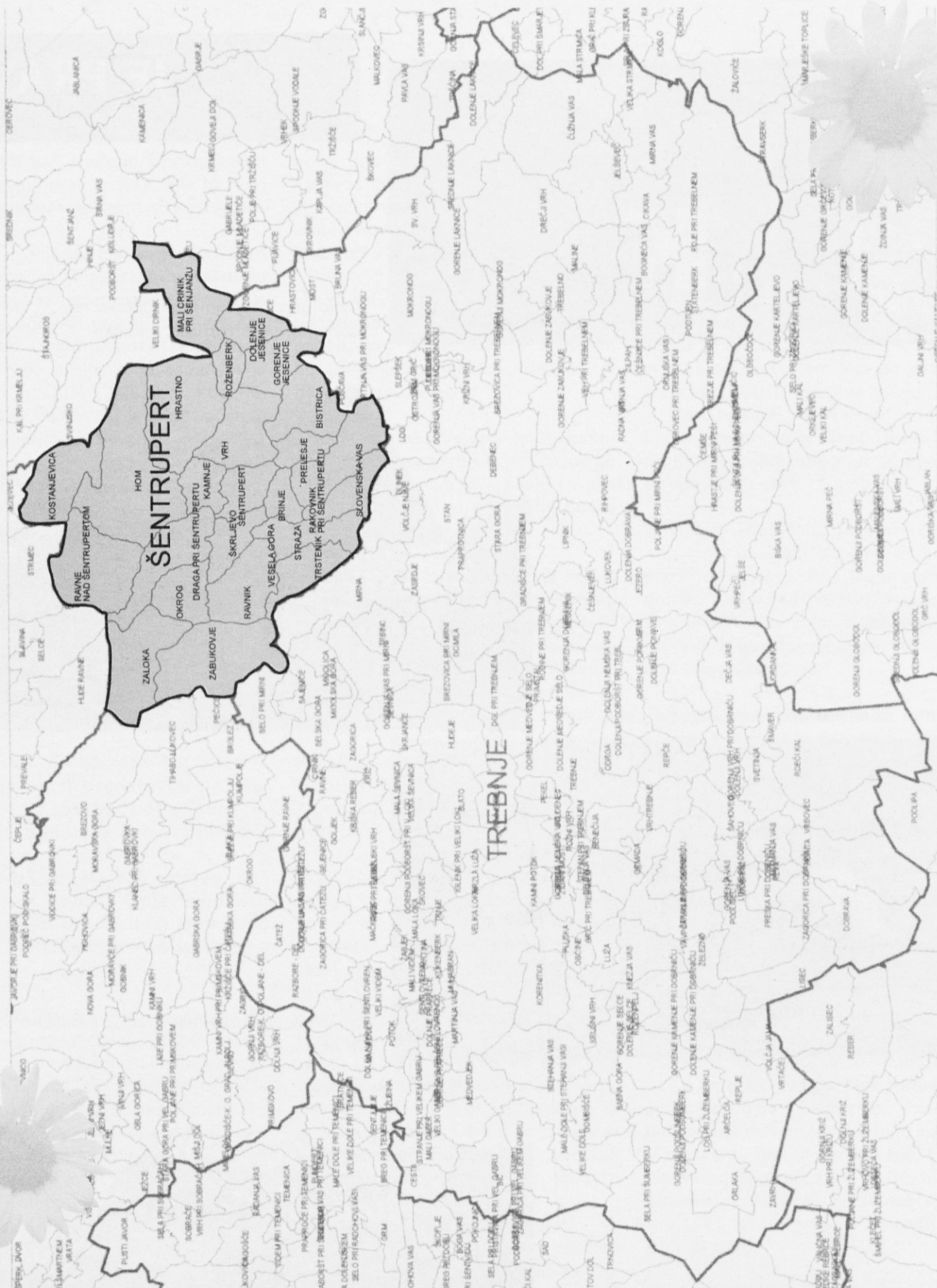
Je to naš odnos do kulturne dediščine?

*Ob praznem zabojniku vrečke s steklom.
Je to prav?*

*Prav je, da se staro umakne novemu!
vse foto J. Platiše*

Vir: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI ŠENTRUPERT - LETO: II. / 2.

JULIJ 2000

USTANOVITELJICA: KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT - zanjo: Peter Frelih

UREDNIŠKI ODBOR: Zvonka Krištof (urednica), Mirko Simončič, Gabrijela Šturm in Jože Zupan

OBLIKOVANJE IN PRELOM: Rupert Gole

TISK: KOPO d.o.o., Mirna

Glasilo izhaja štirikrat letno. Naklada: 1000 izvodov.

Po zakonu o DDV se za glasilo plačuje 8% davek od prometa proizvodov.